

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

У НІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК IV

ТРАВЕНЬ — 1953 — MAY

Ч. 40

КИЇВ. СОФІЯ. Вигляд у 1917-20 рр. (Фото Музею Українського війська в Торонті).

Вздовж правого берега Північного Дніця простягається Донецький кряж. Густий листяний ліс то могутніми шеренгами дерев наступає на високі пагорби, то, розпластавшись чагарником, сповзає в глибокі яри й долини, щоб випроставшись на весь свій велетенський зріст, знову взяти приступом сусідні пагорби, які по-декуди стрімко спускаються в глибокі яри. Тут буре-лом густо переплетений цукрим хмелем, заростями ожини. Навколо стоїть сторожка лісова тиша, п'янкий аромат лісових і болотяних трав.

Дніць тече широкою луговою заплавою, до півтора кілометра завширшки, утворюючи велику кількість озер серед чагарників і заростів високого очерету, де водиться безліч болотяної і водоплавної птиці.

Лівий берег — низький, піщаний, вкритий шпильковим лісом. Ріка примхливо звивається, підмиваючи стрімкий правий берег. Коробів хутір вона оперізує сріблястою стрічкою і відходить ліворуч, немов для розбігу, потім круто, майже під прямим кутом, повертає

"НОВІ ДНІ"

Універсальний ілюстрований місячник. Видає в-во "Нові Дні", головний редактор — Петро Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$ 3.00, піврічна: \$ 1.75.

США — річна: \$3.50 американських, піврічна: \$2.00 американських

ЗМІНА АДРЕСИ: 10 центів (можна канадськими поштовими марками).

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI
Box 452, Term. "A"
Toronto. Ontario, Canada.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії: Mr. T. Seliger,
10 Pool Str.
Bolton, Lancs., England.

Передплата в Англії: річна — 1½ фунта.

В Аргентині: "Peremoha"
25 de Mayo 479 (26)
Buenos Aires,
Argentina.

Передплата в Аргентині: річна — 25 пезів,
піврічна — 15 пезів.

В Австралії: MRS. OLGA ODLYNA
C.Y. P.O. Box. 1814 N., Adelaide, S. Australia.

Передплата в Австралії: річна — 1½ фунта.

"Nowi Dni", a Ukrainian Monthly. Editor: Petro Wolyniak.

Address: Nowi Dni, Box 452, Term "A", Toronto, Ont., Canada

праворуч і знову натрапляє на незламну Козачу Гору.

У нічній тиші на річці чути сплески — то вистрибує в повітря короп, щука, сом. Щось шарудить серед кущів на звіриній стежці: нашорошено, витягши ший, су-нуть одна за одною до водопою дики кози.

Ці мальовничі місця займають понад 30 тисяч гектарів. Природні умови тут винятково сприятливі для розвитку різних видів флори і фауни. Серед шпилькових і листяних масивів є багато водойм. Великі озера Біле і Косачі зв'язані між собою цілою сіткою заток і проток. Тут збереглися рідкісні види фауни — благородний олень, косуля, видра, куниця, горностай. У районі Коробового хутора живе ціла колонія чапель, які розмістилися на столітніх дубах, а між ними можна зустріти рідкісний вид сокола. З лісів сусіднього Петрівського району залитає сюди й орел.

Задонецька мисливська дослідна станція, яка працює в цьому районі, розв'язує численні проблеми збереження природних багатств. Зокрема, вона займається питанням відновлення тих видів фауни, які зникли на Харківщині, — тетеруків, глухарів — акclimatизацією фазана, дикої куріпки, розведенням ондатри, нутрії. Станція являє собою своєрідну дослідну лабораторію розвитку мисливського господарства. Д. Білогорський

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Щербина Н. — Вінок	1
Веретенченко О. — *	1
Проф. д-р Розгін І. — Борис Юрійович Іваницький	1
Шерех Юрій — Хвильовий без політики	2
Любченко А. — Щоденник	6
Щербина Н. — Світлий образ	8
Інж. Туркало К. — Сорок п'ять	13
Осьмачка Т. — Чи „бєдні“ хлопи, чи філософи	20
Волиняк П. — „Коломия є гарне місто..“	25
Полтава Л. — Зацвітають сади	26

Нотатки. Листування. Бібліографія.

**НАЙ ВІДЖИВНІШІЙ
СТРАВНІШІЙ
ДЕШЕВНІШІЙ ХАРЧ,**

ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ

МОЛОКО

I МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРІ

СПОЖИВАЙТЕ

ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ

ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: JU. 7193.

Н. Щербина

Олекса Веретенченко

ВІНОК

Пам'яті Симона Петлюри

Ти був як лицар брат народом скрізь віталний
В боях, у перемогах, в скруті і в біді,
Коли повзали в крові в Ворота Золоті
Північні давуни, загарбники й Ваали.

Хати, дітей в огонь, степи-чебрець топтали
І власну чорну кров на чорному сліді.
Струйни грішним духом закутки святі,
Пахучий плин Дніпра, полинний пах Каяли...

Тебе нема. Десять там. Та слово-дух живе:
“За волю, спраглі, в бій!” Крізь твань і зло нове
Старі й малі до днів, що так ще не світали!
Хай серця біг — у тьмі, і голос твій замовк,
Та з подвигів і дум, в огні звитяг посталих,
Народ спліта тобі нев'янучий вінок.

**

Коли минаю в час тривоги
Міста і села, і поля,
Натомлені в дорозі ноги
Пече вогнем невір-земля;

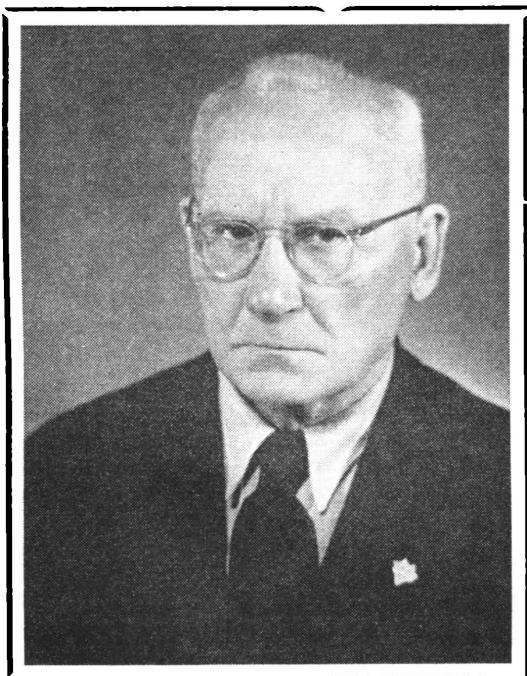
Коли спадають з небокраю
Додолу сутінки бліді,
Стирають грані, що не знаю,
Куди іти мені, — тоді

Усе пригадую до болю
І через морок бачу я
Довкола тебе ареолю, —
То світиться душа твоя!

ПРОФ. Д-Р ІВАН РОЗГІН

Борис Юрійович Іваницький

(Біо-бібліографічний нарис)

Б. Ю. Іваницький народився 21. 3. 1878 р. в Сумах на Харківщині. Батько агроном, походив з дрібної української шляхти, його рід мав маленький родинний маєток в селі Самотіївці на Харківщині. Мати українізована полька, що цілком прийняла українську культуру, тому виховувала дітей в українських звичаях і в православній вірі, хоч сама формально залишалася католичкою.

Вчився з початку дома, від матері, пізніше відвідував один рік народню школу, а потім уступив

до реальної школи в Сумах, яку закінчив у 1896 році. У середній школі почав систематичну самоосвіту, яку продовжував багато років пізніше, і яка фактично, як він сам стверджував, вивела його “в широкий світ”. Цікаво тут відмітити, що самоосвіту Б. Іваницький почав від студіювання класиків української, російської і західноєвропейської літератури, а пізніше взявся за окремі ділянки наук.

Після закінчення середньої освіти, вступив до Лісового інституту в Петербурзі, де вчився з дуже добрими успіхами, і який закінчив в 1902 році з титулом “вченого лісника”. Як він сам згадує в своїх “Автобіографічних датах”, що “не маючи міркувань практичного характеру при виборі фаху остаточно віддав перевагу Лісовому інституту в Петербурзі. На це впливув вродженій, чи може вихованій нахил до деякого усамітнення, надання переваги спілкуванню з природою, перед перебуванням у людському товаристві”.

Після закінчення вищої освіти і аж до самої революції 1917 року, цебто повних 15 літ, працював практичним лісничим у державних лісництвах України й Росії. При чому, за цей час він змінив аж п'ять місць. Це було дуже корисно для Б. Іваницького, бо при тих змінах він пізнав різні лісові об'єкти і набув великого лісокультурного досвіду, що йому пізніше дуже придався, коли він стояв на чолі Департаменту Лісництва УНР, а ще пізніше, став професором лісництва у вищій школі. Як він сам пізніше згадував, “виконуючи доручення Лісоохоронного Комітету, я оглянув немало лісових маєтків, досліджаючи наслідки недозволених рубанок, розкорчувань лісу та перебіг природного лісопоновлення. Приходилося також пе-

(Продовж. на стор. 15)

Хвильовий без політики

(1933 — 13. V. — 1953)

Про політика Хвильового написано стоси пеперу. Вартісного — дуже мало. Про письменника Хвильового за 20 років після його смерті не написано фактично нічого. Ці рядки мають дуже скромне завдання. Вони хотуть бути тільки пригадкою, що був письменник Хвильовий, факт кардинально викорчуваний з свідомості людей і в Україні і на еміграції.

З самого початку я повинен попросити в читачів вибачення за дві речі. У мене буде багато цитат і часом довгих. Але це тому, що вони прекрасні, що треба б багатьом знати їх напам'ять, а тим часом ніхто їх не знає. Зрештою, я вже сказав що мета цих рядків — бути пригадкою. Подруге, я братиму свій матеріал не лише з творів Хвильового, а і його найближчих однодумців — запліттян: Яновського, Тичини, Любченка, Куліша, Бажана, Слісаренка, Сенченка. Вони не були тоді жні, навіть у цих побіжних нотатках я відзначу деякі істотні відмінності між ними, але всі вони були членами одного гуртка, людьми одного покоління. Зрештою всі вони теж умерли 13 травня 1933 року або коло цього дня.

**

У Хвильового в "Арабесках" є чудесне місце, що його я радив би перечитувати кожному, хто береться писати щось про Людину 13-го травня. Хвильовий оповідає Марії свою "автобіографію". Виявляється, що він був незаконним сином "горняшки", що його взяв на виховання бездітний чиновник. Потім у чиновника народився власний син, і тут то почалася трагедія і прийманого батька і приймака-сина. Тут Хвильовий перериває своє оповідання, і Марія запитує його: "— Слухай, Nicolas! А що ж далі? Як же з твоїм чиновником?". І Хвильовий відповідає на це: "— Маріє! Ти наївнічаєш. Нічого подібного не було. Я тільки приніс тобі запах слова."

Це — один з ключів до творчості Хвильового. Скільки критиків Хвильового осмішили себе, бо не відчуваючи запаху слова, не розрізняли гри від життя чи може краще сказати, гри в житті і гри від життя без гри. Скільки дискусій про те, чи Хвильовий був комуністом чи націоналістом, чи зрадником України нагадують точнісінько ті дискусії, що іх провадив довгов'язий і бородатий кур'єр Антошко з Хвильовим яко керівником державного видавництва, — застерегаючи тільки, що й державне видавництво з його головним редактором Пульхерією Івановою Жоховою і кур'єром Антошкою — теж не портрет установи на Сумській 31 у Харкові, що вони теж приносять запах слова.

Запах слова міг бути іронічним. Але він міг бути і містичним, наважуся вжити слова — священним. Я нагадую кінець "Арабесок": "Це тобі мое сине вечірнє місто з легенд Шехерезади. Це ж з тобою я розмовляв по заході сонця, коли треба

було знайти слово". Я нагадую теж одне місце з "Дороги й ластівки". Ластівка влетіла в письменникову кімнату. Ластівка наче здивована. Письменник пояснює: "Певно, кімната була незвичайна — то була кімната в моїй уяві".

За 20 років, що минули, наша література майже цілковито втратила здатність відчувати й відтворювати запах слова. Вона тиче пальцями в предмети, а потім ще пояснює популярно, як ці предмети звуться. Або вона накопичує слова, але вони мертві, як засушені квіти з гербарію, від колишнього запаху не лишилося і сліду. Наші читачі... Але я замовкаю.

Хвильовий любив запах слова, вживаючи його улюбленого окреслення, **безумно**. Він заплітав слова в арабески й візерунки, розгортає їх у жалібні процесії і шикував у танечні групи. Часом йому не вистачало українських слів, він хотів більших контрастів і п'янкіших букетів запахів — він удавався до французьких і російських слів. Мовознавці-туристи сердилися на нього. Бідні мовознавці. Хвильовий любив запах слів, бо слова були для нього не ширмою від життя, як це є в наші дні, приміром, в Ореста, і не відбиткою життя, як учить офіційна марксистська філософія. Вони були для нього частиною життя. Хвильовий безумно любив життя. Він писав: "Словом, я до безумства люблю небо, трави, зорі, задумані вечори, ніжні осінні ранки... — все те, чим так пахне сумновеселій край нашого строкатого життя". Патріотично настроєний читач читає про край нашого життя і зразу підставляє Україну. Ще чого добrego почнеться дискусія про те, яку Україну розумів тут Хвильовий — радянську чи українську... Гаразд, а чому б не розуміти під цим землю взагалі, а може й не землю, а життя? Світ? Світи?

Поміж себе ми можемо сперечатися, чи був Хвильовий комуністом, націонал-комуністом чи націоналістом і на скільки відсотків. Якщо ми хочемо познайомити з Хвильовим світ — а я думаю, що світ виграв би від такого знайомства, — нам краще починати не з цих ні для кого нецікавих речей, а з того, що мало на світі в літературі було таких Словолюбів і Життєлюбів, як Хвильовий. Я пошлюся ще на друзів Хвильового. Це Яновський писав: "Відчувати фарби життя — головне". Це Сенченко окцелентував: "Всяка краса для мене цінна незалежно від чого. Та й смішно було б вносити елементи політики в чисту красу. На жаль, цього до останнього часу не розуміють деякі із моїх друзів по перу. Пишете про лілії? І прекрасно! Але при чому тут Комінтерн і... лілії?". Читач уже думає, що це до нього не стосується, бо це проти комунізму. Обережно, читачу! Якби Сенченко писав це в обставинах нашої еміграції, може він говорив би не про комінтерн, а про визволення України.

**

Прекрасні світанки й вечори, запах лісів і запах людського слова. Вони прекрасні тому, що їх сприймає людина. Людинолюбство — теж одна з вирішальних граней у образі Хвильового і його друзів. Панна Мара в "Арабесках" каже: "Я пізнала цю любов і я щаслива. Нехай фігляри й скептики "возводять в канон" бездушний американізм, але люди вони все одно не перероблять". Окнелентує Сенченко: "А єдине ж нове в світі — чоловік. Чоловіка лише й варто шукати. Нові простори, смак мужніх слів і грані людського характеру — ось наш завітний край. Чому ми не знаємо радості зустрічі?" І справді, чому ми, ми теж, не знаємо радості зустрічі?

Я прочитую ще Тичину. "Аероплави й усе довершенство техніки — до чого це, коли люди одне одному в вічі не дивляться? Не хватайте озлоблених у тюрми: вони самі собі тюрма. Університет, музей й бібліотеки не дадуть того, що можуть дати кари, сірі, блакитні...". І ще Тичина, живий Тичина: "Приставайте до партії, де на людину дивляться, як на скарб світовий, і де всі як один проти кари на смерть. Хай вас називають творцями за піторами, сантименталістами... Хіба це так важно? У нас ще й досі попіл висипають не на город, а десь у куточок під тин".

Однакож коло Хвильового — словолюби, життєлюби, людинолюби — не було сантиментальним. Приайні в тому розумінні, що воно не боялося мук і болів життя, боротьби і смерти. Їхні почуття не були позашторними, а думки й програми оранжерейними. Вони знали бруд і жорстокість свого часу, бруд і жорстокість життя, і бруд і жорстокість людини. Для Хвильового життя було дорогою: "Дивлюсь знов на дорогу. За нею, куди вона йде, іде суворість, може жорстокість, може сама смерть". Чудесна була ластівка, що влетіла в кімнату письменника. Але що ж, вона не змогла вирватися на волю, вона мусіла вмерти, і тоді письменник "узяв її за крильця, зневажливо подивився на крильця й кинув її в помийну яму, де риились бродячі міські пси". Не було ні могилки в ластівки, не написано некрологів, не виголошено надгробних промов. Правда, написано одну з найкращих новель Хвильового — "Дорога ластівка". Може справді це компенсація жорстокості? "Я — мрійник і з висоти свого незрівняного нахабства плюю на слинявий "скепсис" нашого скептичного віку", — так написав Хвильовий про себе. Справді, в Хвильового можна знайти трагізм життя, але не бэсилий скепсис. Найвищий вияв цього трагізму — матереубивство.

Із цього знов зробили дискусію про зраду України. Гаразд, але хіба ця тема і ця — ох — проблема не виходять далеко поза межі українсько-революційно-політичної тематики і не становлять проблеми кожного і кожночасного людського життя? (О ні, я не кажу про якісь конкретні кримінальні матереубивства і зовсім не тверджу, що відсоток їх серед статистики злочинів високий або зростає. Але тут мені йде не тільки про запах слова!). Іде тут чи пак ідеться про трагізм людського життя і про шлях через смерть до

життя. Ще ідеться про потрібний і непотрібний трагізм, про взаємини трагізму й гуманізму, про жертву й самозречення, про запах життя і запах смерти. Лялечка означає смерть гусені, а метелик — смерть лялечки. За життя розплата тільки кров'ю, знов сучасник Хвильового.

**

Чи був Хвильовий і його коло оптимістами? Нелегко відповісти на це питання. В СРСР оптимізм належить до офіційно обов'язкових рис громадянина. Так само в українській еміграції. Зрештою з малими винятками це є філософія Голлівуду.

Я наважуюся навести довгу цитату з Сенченка. Ось вона: "Але я завчасу бачу посмішку холодного скепсису. Посмішку, повну сарказмів, іронії і скорпіонів. Як громадянин, якому дорогое повнокровне здоров'я своїх сучасників — я мушу гукати: геть із скепсизом, із сарказмами й іроніями. Хай живе золотий оптимізм! І я це роблю у міру сил своїх. Я, наприклад, сам веселий хлопець і люблю, щоб сміялись мої сучасники, щоб скинули з себе ряси чорної мелянхолії і подивились на себе, які вони є голеньки. Право, веселі, симпатичні люди! Правда, — в одного не вистає ребра, в другого замість ноги — дерев'яшка, третьому бракує легенів, печінок... іншому — мозку — але яка біда. Яка біда — скажу я і скажете ви: в природі немає випадків. На все є свої причини. І коли ваш мозок раптом загубив здібність працювати — ми всі маємо погодитись — що це елемент, потрібний для вищої гармонії.

"Отож ми оптимісти, любимо веселість, сміх і оповідання, од яких хочеться сміятися. Як я довів уже, ці предикати настрою веселого оптиміста цілком мають право на існування. Хто проти цього? — Нема? Хто за? — Всі? Резолюцію ухвалено. Переходимо до інших питань".

Це щодо офіційного, законодавчо встановленого оптимізму. Мова йде знов не тільки про радянську систему. Ох, як приемно все відводити тільки до неї. Тоді можна добре травити й добре спати. Зрештою це ж і є мета всіх казенних оптимізмів.

Але якщо можна до кола Хвильового застосувати назив оптимізм, то доведеться зразу сказати, що цей оптимізм не сприяє травленню й снові. Він не заплющував очей на потворне світу й людини. В нього були включені не тільки посмішка й сміх, а й сльози, не тільки життя, а і жертва й смерть. Той таки Сенченко писав: "Ми (мова йде про автора з вантажниками елеватора) пересиділи дощ, ми пересиділи вечір, ми пересиділи ніч, ми випили ввесь самогон, скільки лише могли здобути, але ми всі були щасливі і співали пісень і плакали, бо знали — життя пролітає, і горбляться плечі, і усіх мішків не переносити, і не залатаєш усіх дірок, бо їх багато, бо вони велики, такі великі, що навіть мільйони пудів жита й пшениці й борошна не зможуть засипати їх своєю вагою. Ми сміялись, бо було весело, і, міцно стискуючи руки, плакали, бо було сумно".

Слісаренкові світ видається катеринкою, що під звуки її мелодій обскубаний папуга витягає облудні квиточки на право бути щасливим:

Як сказати направду — все то всує,
Вигадки буржуйські — людське щастя!
Бо воно в природі не існує,
І дорватись вам до нього не удасться.

І Бажан подеколи бачить життя цирком, де "із губ акробата-китайця струмочком сповзає смерть", де "розгойдалися, мов трупи на ниточках, голоси".

У Любченка й Яновського можна знайти захоплені гімни життю. Але в Любченковому "Вертепі" шлях до життя веде через могили, і нерозгаднені солодку пригаду й повабу неповоротного минулого не може струсити письменник з своєї душі. А Яновський зачарований розмахом моря і степу, безмежністю і невичерпністю життя, веде геройвів свого "Байгороду" до смерти під вогнем кулемета.

Нарешті в Хвильового Мар'яна приходить до автора з словами: "Прийшла до вас спитати, що таке безрадність? Що — сила волі?". І Хвильовий **незмінно** веде своїх країн, любимих геройв до загибелі. І чи тільки геройв? Що таке був постріл 13 травня у власну скроню?

Справді, спитаємо в наших аматорів розкладати явища на полічку оптимізму й життєствердження або пессімізму й занепаду, чим був цей постріл? Чи не стверджував він якоюсь мірою життя?

"Життя — є молодість, труд і любов. Дайте мені посмакувати цих напоїв", — це слова Яновського. Якщо напої кінчаються, — чи не треба покінчити життя? Він так пише про труд: "Труд в печалі — заспокоює голову холодним вітерцем. Холодно, тихо, пахне туманом, і печаль летить, не в силі стати проти двох друзів — труда і молодості".

Хвильовий і його коло були оптимістами в тому сенсі, що вони безумно любили слово, життя й людину. Вони були пессімістами в тому сенсі, що вони бачили й відчували трагізм і приреченість життя. Вони були оптимістами в тому сенсі, що, бачивши трагізм і приреченість життя, вони не зрікалися його, не складали рук. Вони були пессімістами в тому, що вони не робили собі ілюзій, що, мовляв, колись, коли ми оте і те збудуємо, всі стануть щасливі і життя перестане бути трагічним. Так хто ж вони зрештою були — оптимісти чи пессімісти?

Я відповім знов словами Яновського: "Тепер ми набрали води в вуха, вивчаючись плавати, і знаємо всю шкідливість і фальш спрощених емоцій".

Я сказав би, у відповідь на поставлене запитання, що вони були людьми. Що кожний з них був людиною. Втім, ці слова вже сказані з іншого приводу. Вони належать Шекспірові.

**
*

Вони були людиною кожен, і тому вони не цуралися нічого людського. Між іншим мотиви кохання і навіть еротики, суверо заборонені тепер в українській літературі під більшовиками й на еміграції, не були їм чужі.

Яновський демонстративно заявляв вищість кохання над політикою: "Маруся (провідниця анархістів. Ю. Ш.), Байгород, анархісти, п'ять пострілів і грузовик з кулеметами — ітиме все сьогодні

само по собі. День п'ятницю ми відвідимо для Лізи й Кіхані". Кінцівкою Сенченкової "Подорожі до Червонограду" був образ незнайомої жінки: "Жінка поринає в городи, може копати картоплю, може ламати пшеничку, а може її там побачення. Може припаде хтось на повільну одологість грудей, що живим мармуром підходить до шії вгору й опускається в боки і вниз під серпанок світлого ситцю. — А може й ні. Піде просто через городи на берег, де за корчами піскуватий пляж, де задумлива хвиля й вечірня самотність. Тоді в кущах щось забіліє, тихо плесне водою, і плигнуть далеко від берега зелені жаби. Жінка купається".

Коли тут жінка — не тільки конкретне почуття, а і втілення живущих соків землі й життя, як у Довженковій "Землі", — Довженко був людиною того ж покоління й того ж кола ідей і почуттів, — то в Хвильового, приміром, у "Житті" знайдемо й безпосередню еротику, мовляв, "наші прадіди теж у цей час бігали тічкою, а наша кров — прадідівська, червона і теж горить", запах плоті, гарячий подих зустрічей Оксани з Мишком на сіні в клуні.

Ці моменти не були випадковістю, вони були програмою, частиною програми життєствердження. Коли на них накинулися радянські фарисеї (але фарисеї є не тільки в СРСР!), Сенченко висміяв їх, вклавши їм в уста такі слова, адресовані до кола Вапліте: "— Ми говорили, ми казали! Хіба ж не на наше вийшло. Ось вони самогонщики, ось вони богемщики! Кісі їх, рви, хапай, шматуй, роздирай, щоб "мокро й гаряче" стало на тому місці, де... підносились угоро скандалезні вапліттянські Вавилони й Содоми". (Я згадую, що недавно один мій добрий знайомий пророкував грядущу загибель Нью-Йорку і при цій добрій нагоді обізвав місто сучасним Вавилоном. А другий застосував те саме до Парижу!).

Звісно, еротика, ба навіть кохання взагалі ніколи не були центром творчості, життя й людини для кола Хвильового. Але вони були частиною вічно людського, вони збагачували людину й її існування. "Любов, відчуваю я її як дорогу, теплу долоню на голові. Вона перебирає мое волосся, лоскоче мене за вухом, ніби я якесь мале. Вона — щось таке, що підносить чоловіка вгору, і завмирає в нього дух, і мить він думає про вічність". Це — Яновський. Той самий, що писав, що життя — це молодість, труд і любов.

**
*

1946 року була надрукована моя стаття про Любченків "Вертеп". Я перечитав її тепер і знайшов її непоганою. (За сім років свої твори читаються, як чужі). Я старався показати там, що світогляд Любченка був матеріалістичний, хоч зовсім не марксистський. За це мене теж обізвано матеріалістом. Це не лайка, і я не маю підстав ображатися, хоч не думаю, щоб я справді був матеріалістом. Та, як кажуть у Галичині, менше з тим. Я хочу тепер радше покаятися. Хоч філософія "Вертепу" справді матеріалістична, однаке я неслушно узагальнював це твердження на всіх вапліттян. Вони не були партією, а були колом творців, і тому серед них було багато однодумності і ба-

гато розбіжностей. Їхня філософська програма... у них не було жадної стверденої загальними зборами і для всіх обов'язкової філософської програми. У багатьох з них взагалі не було філософії. Хіба тільки Любченко, найменше емоційний і може найменше творець, а більше компілятор і будівник фраз, розділів і творів, систематично працював над філософськими основами своєї творчості. Та ще Тичина, інтуїцією і почуттям приведений до традиції Сковороди.

Та коли в мистецьких творах за всяку ціну душукуватися філософських якщо не систем, то бодай уламків світоглядів, то складається враження, що поруч Любченкового тяжіння до матеріалізму можна говорити про певний потяг до ідеалізму в Яновського. Навіть релігійності. Образ жінки в нього більше від усіх інших позбавлений еротичності й плотськості взагалі і наближається непідко до втілення вічно жіночого, святої матері природи й життя. "Мати — всевічна матір, що пізнала любов на темній сухій вулиці Назарету, пізнала першу любов від Бога, самі глибокі її тайни, мати розумна й всезнаюча дивиться з іконою" в "Байгороді". Але вона не тільки дивиться з ікони, її риси і в живих образах жінок Яновського.

І так само трактована в нього смерть, не як розклад і кінець життя, а радше як інше життя: "Я не хочу ненавидіти й смерть — вона спокій після шумної, натрудженої дороги, а як можна ненавидіти спокій і відпочинок із краплями солоного поту на чолі?".

Скороводинська гармонія соняшних клярнетів усесвіту в Тичині не вкладається в прокrustове ложе двоподілу філософських систем. Сам поет усвідомлював це, коли писав: "Молюсь не самому Духу — та й не Матерії". Поняття духу й матерії поет розтоплював у надрядному понятті гармонії сфер, тій вищій музиці, що є водночас математикою, але не перестає бути музикою. В усякому випадку з матеріалізмом це не має нічого спільногого. Я не буду аналізувати тут "В космічному оркестрі" або відомих фрагментів з "Сковороди", — це було б окремою темою. Однак спробую проілюструвати це музичне сприймання світу на чисто настроєвому вірші з тематикою минулого людського чуття, — бо для кола Хвильового — і це було спільне для всіх його учасників — людина і світ були одно, цілість, єдність.

Ось цей — зрештою відомий вірш:

Гуляв над Тибром Рафаель
в вечірній час в іоні,
— се сум се сон, лелію льо,
льюлоні я лльюлоні. —

Забилось серце. Слухать став:
о, як вона співає!
— чи лю чи ні, ламає руч,
а він затоном чале. —

Все близче пісня. З-за дерев
пурхнула голубина.
О хто ти, дівчино, скажи!
(несміло): Форнаріна.

I взяв за руку Рафаель,
не мовила ні тона.

Заплакала. А він обняв:
Мадонна!

Вільно бачити в цьому вірші просто епізод з біографії Рафаеля з імітацією італійської пісні. Ale можна побачити в ньому і щось глибше: тему надземного кохання, що відбуває в собі музику сфер і тим самим стає початком творчості, творчості, що є внутрішньо, істотно релігійна вже хоч би тим, що відбуває божественну гармонію світів (Зрештою ще Гете казав, що кожен може знайти в книзі тільки те, що має в собі — бодай у зародку)...

Ідеалізм і матеріалізм і переборення обох не були регламентовані в колі Хвильового, як не були регламентовані оптимізм і пессимізм. Бо це була не отара, вибачте, я хотів сказати, партія, а союз творців.

**

Більшовицька критика переворушила всі твори Хвильового і його однодумців, розшукуючи за кожним реченням і образом протирадянську "вилазку". Емігрантська критика за дуже малими винятками продовжує цю працю. Зворушлива переємність: Хвиля і Мосенз подають один одному руки в методі, хоч політичні настанови начебто діяметрально протилежні.

Політичні елементи в творчості людей кола Хвильового були, і було б наївно їх заперечувати. Ale зводити цю творчість тільки до них, — означає неймовірно збіднювати її і збіднювати нас самих, бож тепер вона належить нам. Людські мотиви всякоого повновартісного мистецького твору важать незмірно більше від злободенно-політичних. Царина останніх — не мистецтво, а газета. Мистецтво може скористатися з них, але якщо воно дає використати себе ними, то воно перестає бути мистецтвом.

Примітивізування української культури по обидва боки радянського кордону за двадцять років, що минули від смерти Хвильового, справді гідне подиву і страху. Я не думаю, щоб Хвильовий міг бути нашим учителем у політиці. Ale він і його коло можуть багато чого навчити нас у культурі. Про цей аспект мені і хотілося тепер нагадати.

Він має ще один прояв. Вічно-людські теми. Найбільше манила й вабила друзів Хвильового тема Дон-Кіхота. Кулішів "Народний Малахій" був водночас сатирою на провінційного Кіхота-Малахія і апотезою дон-кіхотства як норми людської поведінки. Яновський героєві свого "Байгороду" дав ім'я ляманчеського лицаря — Кіхана, творові — епіграф з Сервантесового роману і привів свого Кіхану до безглуздо-лицарської смерті, що славила героїзм і життя.

Друга тема світової літератури дивним дивом не менше вабила ваплітян. Тема Філемона й Бавкіди, щасливого старечого подружжя, чий ідилічний добробут змітає нібито прогрес людства. Це ж і тема "Старосвітських дідичів" Гоголя. Вона особливо надила Хвильового. Так, цей "комуніст", чи то пак "націоналіст", з якоюсь особливою тихою любов'ю змальовував поезію минулого, поезію сумирного вмиралня людей, відсунутих на запасну путь революцією. Це тема його "Шляхетного гнізда", його "На озера", його "Елегії". А з другого

боку, як він ненавидів тих Філемонів і Бавкід, що пристосувалися до життя. Його образ Пульхерії Івановни Жохи, мирної Пульхерії Івановни, що стала зубастою жохою, — класичний і то однаково для підрядянського й еміграційного життя. Я міг би назвати серед своїх земляків не одну таку Пульхерію Жоху!

Я тільки згадаю ще про фавстівську тему в Хвильового і про гамлетівську в Бажана. З цього погляду українська література короткої доби Хвильового зовсім не вивчена. Останнім часом робляться спроби впровадити твори і постаті цієї доби в західній світ. Можна сказати, що ці спроби не матимуть жадного успіху, доки вони будуть акцентувати тільки політичну сторону і вишукувати в творчості письменників тільки ілюстрації до боротьби України з Росією чи з більшовизмом. Хоч який відбиток наклала політика на життя світу, але вона в західному світі не погинула всіх культурних цінностей, як це вона зробила в СРСР і великою мірою в українській еміграції.

Твори Хвильового і його кола не мали часу вирівнятися й відстоятися в досконалість. Коли тепер іх перечитувати вони вражают чергуванням майже геніальних місць з наївностями, провінціалізмами, недоробленостями, браком доброго смаку. Не зважаючи на це, вони можуть сказати світові дещо цікаве й свіже, — якщо їх репрезентувати не з газетно-політичного, а з людського і мистецького погляду. Таких спроб досі не було.

**

Ці побіжні нотатки про Хвильового без політики, що мають завданням тільки поставити тему, а не вичерпати її, — їх варт закінчити маленькою пунтою.

Якщо ми повернемося тепер в українську дійсність 20-х років і до погляду — такого звичного для нас — політики, то ми будемо змушені кон-

статувати може несподівану річ. Позаполітична сторона творчості Хвильового і його кола мала величезне політичне значення. Тим, що вона виводила українську літературу і українську людину з провінційності і ставила її віч-на-віч із світом як рівного партнера.

Саме тому радянська адміністрація й критика атакували не тільки протирадянські моменти в творчості Хвильового й його кола, а й цілком позаполітичні. Тому в українській літературі СРСР були переслідувані і внеможливлені всі аполітичні теми й проблеми. Боротьба велася не тільки за чи проти радянсько-російської влади. Боротьба велася також за чи проти існування повноцінної української людини. Радянська система прекрасно знає, що цілком політизована людина — це вже не людина, а раб чи робот. Цього не знає, на жаль, більшість еміграції. Колись Тичина сказав відому фразу "Соціалізм без музики ніякими гарматами не встановити". Я перефразував би її: Україну без музики ніякими гарматами не збудувати.

До відома моїх земляків, що втратили розуміння людського й мистецького: мова йде не про духову, чи, як кажуть у Галичині, дуту оркестру, а про музику в людській душі.

Так, виявляється, що не тільки музика залежить — і ще як! — від політики. Кінець-кінцем політика стає в залежність від музики.

I прихильники того погляду, що Хвильовий був комуністом, і прихильники того погляду, що він був націоналістом, утратили розуміння музики. Тим часом у політиці напевне можна знайти кращих учителів від Хвильового. Але не шкодило б повчитися і в його тоді живих, а тепер мертвих однодумців того, що я тут умовно називав музику. Зрештою, — за Тичною. Хвильовий сам формулював це інакше. Він писав:

"А в потопі були (пам'ятаєте?) голуби".
Чи пам'ятаємо цих голубів?

А. ЛЮБЧЕНКО

ЩОДЕННИК

1. IX. (1943 р.)

Дощ. Все небо сіре — дощ буде довго, може, кілька днів. Зараз — 9½ годин ганку. Знову передімно за вікнами сосни й кафе "Тироль", і залізнична колія і сіра мряка. Починається осінь. І буду я один у цих нетрях, один, як палець.

Зрання взяла мене нудьга. Мені жаль себе. І кажу собі, що не треба так, а проте жаль.

Передучора одвіз Лесика до Дрогобича, примістив його приватно у О., що живуть поруч із школою. Там — і О-к Д. Там добре годують, але вимагають давати продукти і 100 зл. на місяць. Тяжко буде мені — де тих продуктів узяти, коли й сам ледве кінці зводжу. Ну, робитиму все, що зможу. Там, у тому ж приміщені живе й учителька школи — це добре. Одним словом, зробив для малого,

що тільки міг. А тепер за ним нудьгу. Ще ніколи не було за ним такої нудьги, як тепер. Навіть торік, коли вирядив його на Волинь, не нудьгував так. Йде дощ, холодно, а в Лесюка тільки одна пара панчішок, то й то стареньких. Ніде купити. Шукав давно, попитував — нема. І це мене мучить. Прощається з ним, наказував йому добре поводитись і вчитись та не нудьгувати за мною. А воно смеється — воно було психологічно підготоване мною ще за тиждень — і вірить мені, робить, як я йому кажу.

Золоте мое, хороше лисенятко!

Вертав з Дрогобича на тяжку силу, страшений стиск на вокзалі, бо якраз був понеділок, ярмарковий день. Ледве впхався та доїхав до Стрия. В Стрию мав годину вільну до потяга на Моршин і побіг до лікаря, щоб зро-

бити впорск (я вже взяв б впорсків "дехолін", їзду щодня до Стрия, бо наш Вахнянин нібито не має шприца...)

...Зараз у Моршині відпочиває донька Х. (ім'я визначного поета, що вмер на засланні. Ред.), дуже здібна піяністка. Вона вчиться у Празі. Тут є проф. Сімович і директор видавництва Матчак. Сьогодні приїхав Р. Єндик.

А дощ періщить. Холодно. Тиждень тому у спеку я залазив у калабаню на місцевій річечці Бережниці, щоб трохи прохолодитися, а тепер одягаюсь тепліше і двері на балкон зачиняю, бо мерзну.

7. IX.

Чудесний соняшний осінній день. Тепло, навіть гаряче. Допіру скінчили грати в "городки" — Єндик, скульптор Литвиненко, я, ще якийсь наддніпрянель.

На столі у мене в баньці з водою три молоденькі жовтожарі соняшники — подарунок проф. Сімовича. Якось я пожалівся: "Що ж це за українське літо, ніде жодного соняшника", а він був у Болехові і привіз мені: "Нате, щоб ви у нас відчули українське справжнє літо", ще й дозрілого соняшника подавував. І Галля принесла вчора червоних гвоздиків, купила в садівника, — горячі тепер. І директор приніс жменю горіхів. На столі у мене красується, пахне достигле літо.

В моршинській убіральні хтось написав:

Ту пагурек, ту доліна —
Бендзє в д... Україна...

А через кілька днів з'явився додаток:

Слова твоє бардzo глупе,
Бо юж Польска давно в д...

Загострення взаємин між українцями й поляками дедалі збільшується. Частішають індивідуальні взаємні вбивства. Велика розгубленість серед тих і тих.

Цікаво: чи справді німці неспроможні затримати більшовиків, які вже дійшли до Конотопа, чи це лише свідома німецька інсценізація, щоб уплинуть на Англію? Взагалі становище день-у-день ускладнюється, стає загрозливіше.

10. X.

Італія капітулювала. Мусоліні заарештовано. Кілька сотень німецьких збройних сил замкнено на Апенінах, відступ через Альпи їм закрито. Балкани під загрозою — на Балканах своєю чергою замкнено величезні італійські збройні сили. На сході віддано більшовикам Сталіно й Бахмач. Події набирають динаміки і, якщо далі розгортається таким же темпом, війна може незабаром закінчитися.

Настрій довкола дуже тривожний, напружений. У Галичині продовжуються індивідуальні вбивства. Зростають заарештовання. Тяжко.

Думаю увесь час про маму, про Київ. Там, мабуть, тривога велика!

Днями снилось: впіймали мене більшовики, сиджу серед маси заарештованих за колючим

дротом під численною сторожею. Знаю, що в часописах проголошено про моє заарештування (нарешті впіймався!) і завтра буде покажовий суд, на якому мені буде дано смертний вирок. Хочу тікати, націляюсь, але — сторожа, ні, це химерно, неможливо! І раптом, коли сам уже втратив усі надії, якась сила кинула мене у вузенький прохід, де ходить варта — все одно, хай тут уб'ють, повороту вже нема. І непомітно виповзаю за дріт, а тоді зриваюсь на ноги і згинці біжу. За мною позаду якась гонитва. Невже не втечу? Але не стріляють. Озираюсь — за мною біжать ще двоє чи троє, що втікли за моїм прикладом. Одбігши далеко до лісу, зупиняюсь, кричу їм: "Стій!" і перебираю над ними команду. Ми врятовані! Прокидаюсь, серце калатає, як дзвін на Великдень. Я аж зірвався і кілька хвилин очманіло сидів на ліжку.

...Передучора їздив у товаристві Сімовича, Єндика, Ц... й інших до Гошева. Прекрасна місцевість, але сам манастир і чудотворний образ Матері Божої нічим не вражають. (Я згадав, що було зі мною, коли я стояв у Дрезденській галереї перед Сикстинською Мадонною!). Тут — надзвичайний примітив, жодної окриленості, а на додаток жахлива невпорядкованість і бруд. Стільки грошей мають з прочан і господарства, а не спромоглися навіть сходів на гору поставити, вхід приладнати й оздобити. Хахли прокляті! Хоча б з поваги до Бога, якщо нема поваги до тих віруючих, що несуть сюди трудову копійку й найчистіші почуття. А тим часом біля самої дзвіниці улаштовано смітник, а з другого боку дзвіниці, де розгортається чудесна перспектива на гори й принадну захватну далечінь, де конче треба було б насадити квіти й поставити лавки, — зробили отворений, і через, залишеного тисячами прочан, ніде ногою ступити. Мужва, хами! І цей народ, що не вміє шанувати своїх найбільших святих, претендує на пошану до себе!

Вчора Ц. в самоті гіпнотизував жінок, — сеанс "білої і чорної магії". — Дурень.

14. XI.

Ні, не так воно. Німці опанували становище в Італії, армію італійську роззброїли, захвалили всі найважливіші порти, міста й терен. Зрадник Бадоліо втік. Король опинився в найдурнішому стані, бо ще за годину до капітуляції запевняв німецького представника, що він вірний Гітлерові — де ж королівська гідність і честь? А вчора позачергове екс-повідомлення по радіо: ув'язненого на острові Мусоліні визволили німецькі парашутисти. Це — ефективно, достойно справжньої дружби. Це — здається, перший романтичний (і спортивно-трюковий) момент у цій похмуруй, безфарбній, неодуховленій війні. Днями промовляв Гітлер — промова коротка й досить сіра — він більше виправдовується, ніж стверджує й наступає. Тон його не імпонує.

(Далі буде)

Світлий образ

З чималої кількости книжок, що з'явилися в світ минулого року, на велику увагу заслуговує книга Василя Іваниса "Симон Петлюра — президент України". Слід вважати за знаменний факт, що головний отаман і голова уряду республіки **Кубанський Край** обдарував українську еміграцію цінною працею про головного отамана й президента України. У поданий тут статті ми спираємося на фактичний матеріал прі В. Іваниса.

Симон Петлюра — зразок людини, що не жила своїм інтимним життям. Він весь віддав себе на служіння своему народові, і цим він є прикладом для кожного українця. З цього погляду цікаво, як ще з молодих років гартувалася його воля в боротьбі за поставлену перед собою ідею.

Ше будучи семінаристом-богословом, 6-ї класі, та диригентом студентського хору в Полтаві, на запитання ректора-архиєрея, чи він, Симон, обіцяє "справитися", тобто, покинути українство, Петлюра твердо відповів, що йому нема в чому "справлятися", що йому ідеї дорожчі за родинні відносини. І хоч зустріч із Миколою Лисенком, у залі полтавської семінарії, на виконанні студентським хором кантали композитора "Б'ють пороги", й була за привід до звільнення Симона з семінарії, на початку 1901 року, та своєю рішучістю Петлюра показав, тоді вперше, виразний протест проти царської політики зросійщенні українців.

Згодом, у червні 1917 року, з відвагою непохитного борця за національну ідею, Симон Петлюра скликав, на пропозицію Центральної Ради, II Всеукраїнський Військовий З'їзд, не злякавшись заборони його тодішнім військовим міністром російського тимчасового уряду О. Керенським, який наказав: усіх, хто поїде на той

з'їзд, судити воєнно-польовим судом на кару смерті.

В особі Петлюри тісно поєднано якості: військовика, організатора, політика й державного діяча. Петлюра був глибоким, проникливим політиком, який бачив те, чого ніхто інший не міг помітити. Приклад цього: по-дія в липні 1917 року, коли після проголошення II Універсалу Центральної Ради український полк імені гетьмана Полуботка самочинно захопив Київ тоді, як українська армія загалом ще не була готова до збройного виступу, і самочинна анархія могла тільки пошкодити українській справі. Петлюра, будучи тоді головою Українського Військового Генерального Комітету, наказав полуботківцям скласти зброю, і вони це зробили.

Так національна свідомість і відповідальність, хист військовика й рішучість дій гармонійно єдналися в Петлюрі з прозорливістю й дипломатичною далекоглядністю державного мужа, політика.

Петлюра не захитався, коли ворог окупував більшість українських земель, коли перед українським народно-революційним військом Директорії стояли полчища червоних орд і дівізій денікінської "добровольчої армії", підпертої ворожкою до України Антантою. На нараді представників: Директорії, наддніпрянського уряду, уряду Петрушевича та командування українських військ, 11-го вересня 1919 року, він сказав: **"Мусимо звернути всю увагу на організацію і підготовку регулярної армії проти Деникіна. В народ ми повинні кинути гасло боротьби за Україну проти деникінської окупації!"**

У найчорніші для українського війська дні, у Старо-Костянтинові, на політичній нараді з представників політичних партій і військових частин, 26 листопада 1919 року, Петлюра в своїй промові підкреслив таке: **"Єдино боротьбою, упертою й безкомпромісовою, ми показали світові, що Україна є, що її народ живе й бореться за своє право, за свою свободу й державну незалежність... Самі російські більшовики словами Леніна заявляють, що тільки через боротьбу з Україною більшовизм не дійшов до Західної Європи. Признаймося без гордощів і без зайвої скромності, що за час довгінької нашої боротьби ми створили українську націю, яка й надалі активно боротиметься за свої права, за право самостійно й ні від кого незалежно порядкувати на своїй землі!"**

Тоді Петлюра відстоював збереження військової організації, армії, і з непослабним оптимізмом та незгасною вірою в українську справу закликав: **"...ланове старшини й козаки, візьмемось до праці в цей тяжкий момент, щоб зберегти єдину надію України, регулярну армію, бо тільки наша боротьба й перемога може визволити Україну від чужого панування!"**

**
**

Після окупації України російськими більшовиками Симон Петлюра лишився вірним ідеї самостійного існування українського народу і за кордоном продовжував боротися за неї й популяризувати її у світі. Він організував у Парижі видання тижневика „Тризуб“, що незабаром став широковідомим і був гострою українською зброєю правди й правоти проти російсько-фа-

дянських поневолювачів народів колишньої царської Росії, проти радянської брехні та обдуру народніх мас.

Ім'я Петлюри стало тоді популярним уже не тільки в українському середовищі, а й серед представників інших поневолених Росією народів. Йому належить ідея утворення антибільшовицької організації "Прометей", що об'єднала представництва всіх народів, поневолених російсько-комуністичним режимом.

На еміграції Петлюра брав жував участь у пресі, а також листувався з приятелями в питаннях української політики. В одному з тодішніх листів до двох визначних громадян Канади він порушив питання, актуальні й на сьогодні. У тому листі він накреслив знамениті політичні тези сучасної політики. Подаємо скороочено головні з них: „шлях української державності йде через Київ, а не через якесь інше місто України”, „програма будівництва української держави вимагає певної послідовності”, „метрополія держави і її територіальна та стратегічна база мусить бути спочатку утворена на Великій Україні — себто, на Дніпрі-Чорному морі”; свою державність можна відновляти тільки „шляхом реальних можливостей”.

У закордонному періоді своєї діяльності Петлюра заперечував орієнтацію тільки на свої сили, висуваючи натомість „потребу для українських державних інтересів знайти серед впливових міжнародних чинників такі, яких би можна було зацікавити ідеєю української державності і що могли б допомогти в боротьбі за цю ідею. Роки українських визвольних змагань підтверджують цю думку, бо тільки через ворожість до української справи Антанти, що виходила з реакційної концепції визнавання вже існуючих раніш імперіалістичних великорідьков, Україна не видержала нерівного бою і впала. Антанта винна в тому, що не підтримала відновлені самостійні, національні держави на терені колишньої царської імперії. Вона ж винна і в тому, що внаслідок вище сказаного, комунізм закріпився в Євразії, а згодом поширився на Азію і став насущною загрозою для світу.

Отже сполученням своїх національних сил з допомогою демократичних країн світу українці зможуть здобути самостійність своєї Вітчизни.

Позитивний вплив українців на міжнародні чинники і здобуття їхньої підтримки української політики Симон Петлюра вважає за одно з головних завдань української еміграції: „...коли вона в особі своїх найцінніших наукових сил зуміє організувати вплив на політичну думку міжнародних чинників і знайде з боку останніх зрозуміння внутрішньої сили за українською ідеєю і реальну підтримку для переведення цієї ідеї в життя, то вона — еміграція — виконає одно з найбільших своїх завдань перед Батьківщиною і зробить для її майбутності історичну прислугу.”

Симон Петлюра висловив глибоке переконання, що цього можна досягти, якщо прямувати до мети за певним і єдиним пляном, який поширювався би на всю українську еміграцію, а еміграція, в свою чергу, має бути об'єднана. І цілком слішно вказує Петлюра на той факт, що українська еміграція в світі не виявila в собі „духу передбачливості і реальності чуття складної міжнародної дійсності” і не скористалася з війни 1914-1918 років на користь своєї Батьківщини, „як це зуміли зробити чехи, серби, поляки і румуни”. Петлюра незмінно підкреслював важливість в українському еміграційному середовищі „одної української державності і зокрема одної закордонної політики...”

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1953.

А цього всього можна досягти тільки тоді, як політичний провід української еміграції належатиме виключно демократичним силам. Тільки ці сили в наші часи можуть репрезентувати українську ідею перед світом. Ніякі „націоналізми” в цій справі не допоможуть. Груповий егоїзм провідники цих течій мусять відкинути в ім'я спільної національної справи і постутити заради спільної великої мети.

Закордонна діяльність Симона Петлюри — це один з близьчих періодів його активності як політика. Міністер закордонних справ УНР проф. О. Шульгин так характеризує той період:

“Багато має заслуг Симон Петлюра, але ця впертість його в закордонній політиці, мудрість його керівництва є одною з найбільших його заслуг. Завдання одностайністі та твердості нашої лінії за кордоном, завдяки одноцільності, логічності нашої акції, завдяки систематичній праці українських політичних чинників взагалі за кордоном, починають в світі українську проблему розуміти і ми сподіваємося, що в час рішучий, коли, як у 1919 році, знову будемо потребувати допомоги, Європа не буде вже дивитися на нас такими сонними, байдужими, а то й ворожими очима.”³⁾

Значення Симона Петлюри, як державного діяча, організатора, політика, в минулому, тепер і в майбутньому, величезне. Воно неоцінене. Повною мірою його визначити ще не можна. Бо ідея, за яку боровся і віддав своє життя Симон Петлюра, ще в дії, її ще не здійснено. Але шлях до здійснення української ідеї вже наближений українською боротьбою за неї. За ідею самостійності Української Держави ще битимуться українці всього світу.

Постать Петлюри на нинішньому етапі історії можна коротко схарактеризувати словами І. Мазепи: “С. Петлюра, якому доля судила стати на чолі великого визвольного руху молодої української нації в р. 1919, лишиться історично постаттю, бо своєю вірою в перемогу, своїм завзяттям, непохитністю щодо основної мети — здобути незалежність України — він безпечно цього заслужив.” (Підкresлення в цитов. кн. В. Іваниса).⁴⁾

**

Ідеї самостійності України в роки визвольних змагань сформулювалися в одно незмінне поняття — петлюрівщина. Петлюрівщина, як концепція боротьби за Самостійну Україну і волю кожного українця у ній, і в наші, і в майбутні дні така ж актуальна, як була вона і в 1919 році!

Симон Петлюра був виразником української ідеології, властивої всім українцям, за винятком одиниць, відступників одного народу. Він був виразником української ідеології, ім'я якій демократія.

“Петлюрівщина стала символом боротьби за незалежну українську державу.”

Сама назва петлюрівець — для українців, де б вони не були, є шляхетним ім'ям борця за волю, за незалежну, демократичну Україну, тобто, за таку Україну, що найбільш відповідає духові українського народу в цілому, духові кожного українця зокрема. Бо ідеї монархізму, ультранаціоналізму, фашизму та комунізму, на терені демократичних держав, в українській сучасній політиці, є ідеїками вузеньких політичних сект, отих самих відступників од ідеології української нації, яка є вільнолюбна і не терпить будь-яких форм тоталізму (диктаторства, “фюреризму”), як ідейних

концепцій чужих націй. Політично-відступницькі засади, методи дії, ідеологічні напрямні лінії є породженням і конгломератом чужонаціональних ідеологій та застосування їх на практиці, породженням і конгломератом німецько-російського деспотичного духу, схильного до диктаторства й тоталізму, до раболіпства, духовного й фізичного рабства, що на практиці проявляється, насамперед, у поневоленні своїх, а потім чужих, народів тоталістично-терористичним (однопартійним) режимом (російський комунізм, німецький фашизм).

Незрівнянне значення Петлюри саме й полягає в тому, що він є виразником ідеології переважної більшості українців.

Петлюра — це прапор українців у боротьбі за самостійну Українську Державу; це заклик до бою за Україну. Петлюра — це майбутнє українського народу. Одночасно його ім'я є гасло до визволення з-під комуністичної кормиги усіх народів, поневолених московсько-централістичною владою червоної імперії під назвою Радянський Союз.

Недарма російські диктатори так бояться називати **петлюровець**, **петлюрівщина**. Чому бояться? Бо ці поняття для підрядянських народів, у тому числі й для українців, мають позитивний зміст; ці назви є світочом жданої волі.

Чим популярна петлюрівщина в народі взагалі і на сьогодні зокрема? А тим, що вона несе народові: справді народно-демократичну владу, робітниче законодавство, землю селянам, вільну національну церкву, рівноправство для всіх національностей, які живуть в Україні; свободу слова, друку, зборів, демонстрацій і т. ін. Петлюрівщина виступає проти комуністичного терору, національного переслідування, проти прикріплення робітників до варстатів праці, проти закріпачення селян колгоспами, проти тоталістичного, диктаторського (однопартійного), радянсько-комуністичного режиму й сваволі компартії над народніми масами; проти немилосердного визиску населення державно-капіталістичною системою комуністичної, тираністської влади в СРСР.

“Петлюра є виразник соціального руху майже всіх соціальних станів в Україні.”⁵⁾

Сила петлюрівщини в соціальному устрої, бажаному й сприйнятому для всього українського народу, всупереч накинутій згори російським урядом, як петлі на голову українського народу, антинародній і антинаціональній, комуністичній тиранії з її нео-кріпосницьким соціальним ладом.

Цим петлюрівщина популярна в масах підрядянських поневолених народів.

Петлюрівщина виступає за українське життя, українську культуру, освіту — національну формує і змістом.

**

Самий світливий образ Петлюри, як людини, лякає московсько-кремлівських убивців, на випалених душах яких закипіла кров мільйонів мучеників. Національні переслідування в СРСР — звичайне, щоденне явище. Щоб приховати свої злочини, комуністичні головорізи все виразно національне, в радянських національних республіках, назвали вигаданими, фальшивими термінами: “націоналізм”, “буржуазний націоналізм”. Між іншим, поцейбічні політикани-плутаники по-папугачому повторюють ці слова слідом за комуністичними бонзами, поширюючи єресь з метою набути собі політич-

ного, звичайно, фіктивного, капіталу, будуючи на цьому свою політику на глиняних ногах. До речі, це роблять якраз ті, які боротьбу за вільну Україну з вільним народом підмінили ідеєю боротьби за гегемонію своєї партії і панування її над українським народом, тобто, фактично, за нове поневолення українського народу однопартійним режимом за сталінсько-гітлерівським зразком. Насправді ж дух і настрій пригноблених мас українського народу — не шовіністично-націоналістичний, а демократичний. Своїм характером він двоєсторонній: а) революційно-демократичний і б) демократичний. Чому він такий? Бо він є протилежністю комуністичному, суттю своєю, націоналістично-тоталістичному, режимові в СРСР; він, той дух і настрій українців, є протестом проти російського націоналізму. Бо український народ, зазнавши на своїй спині драконівську ходу двох тоталізмів (однопартійних влад) — червоного й брунатного, прагне тільки до встановлення на своїх землях демократичного ладу, як антиподи тоталізму, як ознаки гармонійного поєднання державної та особистої волі.

Політика уряду Української Народної Республіки, а в тому, її Симона Петлюри, як і українська сучасна політика, у національному питанні, була і є протилежністю практиці комуністичної національної політики. Згадаймо розпорядження й накази Центральної Ради та Симона Петлюри про сувору кару за переслідування національних меншостей в Україні. Як відомо, жидівські погроми в Україні в роки революції 1917-1920 чинили денікінці та більшовики, агенти яких з провокаційною метою намагались виступати під ім'ям українців. На погроми ворогів і провокаторів український уряд реагував пересторогою своїх військ і населення щодо цього. Ось що говорить про це витяг з одного наказу головного отамана українських військ Симона Петлюри, за 26 серпня 1919 року:

“Усіх же, що підбурюватимуть вас на погроми, рішучо наказую викидати геть з нашого війська й віддавати під суд як зрадників Вітчизни. Суд же нехай судить їх по їхніх учинах, не жалючи для злочинців найсуворіших кар закону.” (Підкresl. в наказі).

На протязі усього свого життя й діяльності Петлюра показав себе, як високоморальну, гуманну і, своєю вдачею, привабливу людину. Таємниця його привабливості — це “чар особистості Петлюри”.⁶⁾ Автор наведеного рядка так характеризує президента Петлюру: “Може, найхарактерніша риса Симона Петлюри — це чар його особи. При зустрічі з вами, при розмові він притягав, принаджував вас своєю особистою симпатичністю, манeroю поводитися, говорити. При чім, розуміється, все це було природнім, натуральним, без найменшого фальшу й пози. Друга його риса — доброта, доброзичливість, м'якість, делікатність. Третя — пов'язана з першою й другою — культурність, інтелігентність. Якась вроджена інтелігентність і вихованість. Не сальонова, не вимушена, а, власне, та вроджена й натуральна.”⁷⁾

Неофіт Кибалюк у своєму спогаді про відзначення урочистої річниці Кам'янець-Подільського університету, в тяжкі для України дні осені 1919 року, так характеризує вплив Петлюри на оточення:

“Після приходу Петлюри інакше почали звучати привітання, інакше й сприймались. Якось тепліше дивилися людські очі, якісь глибші й значніші стали слова.”⁸⁾

М. Порш, який у роки 1905-1908 співпрацював з молодим тоді Петлюрою у виданні "Слова", висловлює про нього такі думки:

"Владала в око кожному незвичайна лагідність його вдачі. За мрійними блакитними очима відчувалося добре й шире серце, глибоко вразливе на горе й лихо людське. З дивовижною байдужністю ставився Петлюра до матеріальних вигод життя, до грошей, дарма що дуже кохався у всьому гарному та естетичному. Взагалі гроші в нього не трималися, хоч він не був марнотратний. Завжди готовий був, скільки мав змоги, допомогти всікому землякові в нужді та біді."

Кубанський історик, академік Ф. А. Щербина, згадуючи про роки розбирання, в Катеринодарі, Кубанського Архіву до "Історії Кубанського Козацького Війська", із широю симпатією озивається про Петлюру: "Для мене Петлюра був не тільки добром та умілим працівником, але ще більше — дуже хорошою людиною щодо характеру, поглядів і вдачі у взаємних стосунках з людьми. Яким показався він мені з дня першого моєго знайомства з ним, таким у незмінній своїй суцільноті залишився він і після того. Мої взаємо-відносини з ним завжди були найкращими. Я звик цінити Петлюру найбільше з етичного боку..." І далі, після розбирання Кубанського Архіву:

"Коли роботи з розбором кубанського архіву скінчились, я закликав його влітку 1904 р. поїхати до мене на хутір Джанкот на березі Чорного моря... І на хуторі в мене Петлюра без бою або конкуренції завоював собі славу розумної, тактовної й симпатичної людини. Такі спомини про Петлюру залишилися до останніх днів у моїй родині."

**

За асоціацією контрасту до світлого образу Симона Петлюри, як людини, політика й отамана військ, — із туману сучасної історії виступають звірячі обриси комуністичних убивців, поневолювачів і паліїв війн: Леніна, Троцького, Сталіна, Єжова, Берії, Молотова, Маленкова та всіх інших червоних і фашистських диктаторів та диктаторенят, які бояться свого народу, бенкетуючи на його горбі, захищені найдосконалішою зброєю.

Тоталістичні диктатори, що держаться при владі за допомогою збройної охорони, є найлютішими ворогами і визискувачами народних мас. Вони цілком одірвані від народу, стоять над народом, як вартовий над арештантом, із своєю однопартійною машиною гноблення й терору.

Протилежністю до них був Петлюра. Симон Петлюра — син свого народу. Він, як виразник прагнень і сподівань свого народу, завжди був з ним, був з масами і в масах.

Ше за молодих років, 1902-1904, передбачаючи революцію в Росії, він, як свідчить кубанський історик, академік Ф. А. Щербина, казав, що революція неминуча та що треба докладати всіх зусиль до її наближення. "Коли ж вона наступить, треба йти в шерегах народу, помагати йому не тільки словом та ділом, але й самим собою."

У промові над труною академіка Ф. Є. Корша, в 1916 році, у Москві, Петлюра висловив почуття всього українського народу в таких словах: "Відстоюючи права народностей, і в тому числі української, ти клопотався, за надання цим народностям права на само-

визначення і необмежений розвиток. Цю братську твою допомогу і послугу ніколи не забудуть в Україні..."

За московського періоду своєї діяльності Петлюра створив "свою концепцію становища України, як політичної одиниці не тільки в межах многонаціонального Сходу Європи, а й у площині міжнародних загальноєвропейських взаємовідносин". А саме, на початку I-ї світової війни 1914 року він, за свідченням Дмитра Дорошенка, написав, а потім надрукував, манифест-декларацію від імені українського народу, заявляючи в ній: "Ця війна, де українці литимуть свою кров поруч інших за спільну батьківщину, війна, що має провадитись передусім на українській землі, повинна розвіяти всяке недовір'я і забобони та дати українцям усе те, чого вони заслуговують і на що мають право."

Для Петлюри, як з природи державного мужа, український народ є одним цілим еством, з усією своею окремішністю, одним цілим, що має складати свою національну державу.

Тоді, як тоталістичні політики прикриваються фальшивими гаслами про "народ", "народні маси", "трудящих" і т. ін., в політиці українського уряду і в діяльності Симона Петлюри — "апостола нашої української правди", лежала щирість, чесність і правда. Гасла українського уряду, Центральної Ради, Директорії, Симона Петлюри були відображенням реальної дійсності. У тяжкий для України час, на вже згаданий нараді представників уряду і війська, Петлюра сказав: "Імперативом для нас є одне: ми не можемо одірватися від свого народу." (Підкресл. в цитов. праці В. Іваниса).

Не тільки ідеально, а і в щоденній дійсності, Петлюра довів це. Так, під час придушення більшовицького повстання в київському арсеналі, в перші дні лютого 1918 року, він з'являвся в найнебезпечніших місцях бою, де гайдамаки натрапляли на сильний більшовицький опір. Численні учасники визвольних змагань свідчать про це: "Коли на якомусь відтинку фронту загроза — Петлюра там особисто в первих лавах як вояк."⁹⁾

Сутність Петлюриного ества, його здібності і призначення майбутнього президента України побачив у ньому і окріслив видатний вчений, член Російської Академії Наук, борець за українську справу, академік Ф. Є. Корш. Він висловив такі міркування: "Українці самі не знають, кого вони мають серед себе. Вони гадають, що Петлюра — видатний редактор, патріот, громадський діяч тощо. Це все правда, але не ціла правда. Петлюра — безмірно вищий за те, що про нього думають. Він — з породи вождів, людина з того тіста, що колись у старовину закладали династії, а в наш демократичний час стають національними героями. Живе він при несприятливих умовах, не може виявити себе. Та хто знає, чи не зміниться все навколо нас? А коли зміниться, буде він вождем народу українського. Така його доля."¹⁰⁾

Безперечно, український народ повсюдно вважає Симона Петлюру за свого народного героя.

Автор цих рядків, у свої юнацькі роки, що збіглися з роками українських визвольних змагань, живуучи в родині свого батька, кубанського козака, в одній кубанській станиці, радів, як і всі кубанці, успіхові народного повстання на чолі з Симоном Петлюрою проти німців і Скоропадського. Бо в тому русі відчу-

валося щось величне. Денікінські офіціози змушені були щодня подавати мапу України з великими змінами на користь народного повстання в Україні. Історія має не має подібних прикладів такого неймовірно швидкого поширення повстання, що день-у-день очищало нові й нові області від німців та їхніх ставлеників, реакціонерів, федералістів російської орієнтації. Недарма український народ і ставиться до свого проводиря з найтеплішою любов'ю й шаною. Ось незабутня картина, як селяни зустрічали Петлюру: "Слухаю оповідань господаря про те, як ціле село, почувши, що Петлюра їхатиме поїздом у Київ, після захоплення його нашою армією, оце перед приходом денікінців, кинулось до залізниці і просто спинило поїзд, щоб побачити Петлюру. Ставши на самій колії, вони не пустили поїзда їхати, аж поки не вийшов з вагона Головний Отаман і не сказав їм декілька слів привітання та заспокоєння на майбутнє."¹¹

Популярність і авторитет Симона Петлюри визнали навіть росіяни. Ось як пише про нього в своїх мемуарах один з них:

"Петлюра вийшов урочисто. Дивно було дивитися на його карні відділи, що йшли стрункими колонами по вулицях міста. Все це були селяни, що повстали на заклик свого народного героя."¹²

І хоч "Нема Петлюри Симона живого, та є Його Великий Дух!"¹³ Цей Великий Дух — це петлюрівщина. Кожний українець носить у своєму серці знамено віри в те, що "колись прийде в Україну дух Петлюри і тоді настане день щастя, свободи, і великої радості."¹⁴

Образ Симона Петлюри та роки визвольних змагань, 1917-1920, — благодатна тема для мальярів, скульпторів, письменників, поетів. Тема про Петлюру просто занедбана. Вона ще жде своїх авторів, бо зроблено в цій ділянці мало. Якщо на одну й ту ж тему напишуть повісті, романи, поеми кілька авторів, або мальари дадуть кілька полотен, — то тим краще. Бо кожний підійде до теми і висвітлить її по-своєму.

Конче треба поспішити зі збиранням матеріалів про роки визвольних змагань і про Симона Петлюру, щоб належно відобразити в слові славетну добу в історії українського народу і образ історичної постаті тієї доби. Адже день-у-день тане армія учасників боїв за Україну в роки 1917-1920. Хай кожен, хто знав Петлюру, чув його мову, або був під впливом його особи, — напише чи перекаже комусь, хто зміг би записати розповідь про нього. Бож для історії українського народу і для всіх українців, дорогое кожне його слово, кожна подія, зв'язана з його ім'ям.

Для успішної праці в цьому напрямі слід утворити Постійну Петлюрівську Комісію, найкраще при Воєнно-Історичному Музеї. До складу Комісії могли б увійти учасники визвольних змагань, визначні науковці, петлюrozнавці, громадські діячі. Петлюрівська Комісія згодом могла б утворити Інститут Петлюрознавства, де опрацювались би окремі питання з діяльності Симона Петлюри. Кажемо так, бо ідейні засади петлюрівщини мають всеукраїнське значення. Сприяти збиранню вищезазначених матеріалів могла б також наша преса. Органи преси зможуть популяризувати кончу потребу невідкладного збирання цих важливих матеріалів. Цим вони допомогли б нашему народові мати найдокладніші відомості про свого народного провід-

ника, що дозволило б створити правдивий і закінчений образ цієї великої людини.

¹⁾ І. Мазепа. Творення держави. За книг. В. Іваниса "Симон Петлюра — президент України". Стор. 112.

²⁾ Цит. праця В. Іваниса. Стор. 119. З цієї ж праці взято й усі інші цитати.

³⁾ О. Шульгин. Симон Петлюра та українська зацардона політика. За цит. прац. В. Іваниса. Стор. 216.

⁴⁾ І. Мазепа. Творення держави. За цит. прац. В. Іваниса. Стор. 127.

⁵⁾ К. Данилевський. Петлюра в серцах і піснях своєго народу. Регенсбург. 1947. Стор. 2.

⁶⁾ М. С. Симон Петлюра. "Українські Вісті" ч. 21 (79), за 1-ше червня 1947 р.

⁷⁾ Також там.

⁸⁾ Неофіт Кибалюк. Фрагмент спогадів. "Наше Життя", додат. ч. 20 до часоп. "Наше Життя" ч. 33 (65), за 25 травня 1946 р. Стор. 13.

⁹⁾ М. С. Симон Петлюра. "Українські Вісті" ч. 21 (79), за 1-ше червня 1947 р.

¹⁰⁾ М. Славінський. Симон Петлюра. За цит. прац. В. Іваниса. Стор. 35.

¹¹⁾ Л. Чикаленко. Осінь 1919 року. "Наше Життя", за 29 лют. 1948 р.

¹²⁾ В. Б. Станкевич. Воспоминання 1914-1919. Берлін. 1921. Стор. 330, 338. За цит. працею В. Іваниса. Стор. 81.

¹³⁾ Ген.-хор. Михайло Садовський. Сім літер. "Український Голос", за 8. 6. 1949.

¹⁴⁾ М. С. Симон Петлюра. "Українські Вісті" ч. 21 (79), за 1. 6. 1947 р.

ЗАМОВЛЯЙТЕ КНИЖКИ

П. Волиняк, лани, читанка для 4-ої класи	1.00
Діма, Росяні зорі, поезії	0.40
В. Русальський — Після облоги міста	0.40
М. Цуканова — Шовкова рукавичка	0.25
В. Чапленко — У нетрях Копет-Дагу	0.50
М. Івченко — Напоєні дні	0.30
Т. Осьмачка — Плян до двору	1.50
А. Кащенко — Під Корсунем	0.60
П. Карпенко-Криниця — Підняті вітрила	0.40
С. Парфанович — У Києві в 1940 році	0.80
Б. Олександров — Мої дні	0.35
М. Гоголь — Сорочинський ярмарок	0.30
П. Волиняк — Земля кличе	0.25
П. Волиняк — Під Кизгуртом	0.20
П. Волиняк — Кубань — земля українська, козача	0.40
О. Стороженко — Оповідання	0.35
Літаври чч. 1, 2, 3 і 4/5 (разом)	1.00
Д. Гуменна — Куркульська вілля	0.25
А. Любченко — Щоденник. Ч. I	0.80
О. Сацюк — Смертоносці	1.00
М. Приходько — Я прошу слова	0.50
В. Скорупський — Весняний гомін	0.25
В. Стефанік — Виbrane	0.35
П. Горотак — Дияволічні параболи	0.40
М. Брадович — Чужиною	0.50
М. Приходько — Я прошу слова	0.50
При замовленні на \$10.00 і вище — опуст 25%.	

Замовлення й гроши слати:
"NOWI DNI", Box 452, Term. "A"
Toronto, Ont., Canada.

СОРОК П'ЯТЬ

Спогади з судового процесу СВУ 9. 3. — 20. 4. 1930 року.

За чверть дванадцята година вночі проти 20 квітня 1930 р. спеціальна сесія більшовицького "українського" верховного суду закінчила читати свій судовий вирок. Цей вирок був остаточний і не підлягав оскарженню. Залишалося право подавати прохання про помилування до "Всесоюзного Центрального ісполнітельного комітета" в Москві. Судив нібіто український верховний суд, а помилування треба було просити в панів з Москви, хоч був і так званий всеукраїнський центральний виконавчий комітет, скорочено ВУЦВК, а у вимові "вуцвік", у протилежність московському, що скорочено вимовлявся "вцік".

За судовим вироком, зразу, як тільки його прочитали, дев'ять підсудних, що їм вирок кваліфіковано, як умовний, вийшли з лави підсудних і пішли до міста очувати десь до знайомих. Вони зробилися "вільні". Решта поїхали знову до в'язниці.

Застосоване до тих перших дев'ятьох осіб слово "вільні" не дарма взято в лапки. За радянським судівництвом, а головно за звичаєвим правом, за практикою в СРСР, жодна людина не є вільна, а той, хто на чомусь піймався і його засуджено, чи навіть виправдано, тобто раз провинився в чомусь, ця пляма залишалася на все життя і спричинялася до чималих життєвих труднощів тому, хто мав на собі цю пляму.

Всепрощення в СРСР не практикувалося й не практикується. Коли хто чи то піймався конкретно на чомусь, чи випадково потрапив, розуміється, відсидівши якийсь час, до списків у пам'ятковій книзі ДПУ, той набував тавро неблагодійної, небезпечної людини і трактувався, як контрреволюціонер з усіма організаційними в державно-правному розумінні висновками. Того не забувалося йому ніколи; добре, і то велике щастя такої людини, коли це обмежувалося тільки неприємностями й нагінками чи то в приватному житті, чи на службовій посаді, бо здебільшого така людина врешті таки діставала собі пристановище на висланні або десь у концентраційному таборі.

Отже, за решту 36 осіб подано було прохання про помилування; зробили це оборонці, бо самі підсудні не хотіли того робити; через місяців із п'ятьох п'ятеро з них випущено на волю і вони зробилися знову таки "вільні" в лапках, бо в різних часах всеж таки врешті загинули. Це були: Дурдуківський Ф., Черняківський О., Старицька-Черняхівська Л., Моргуліс і молодий Слабченко.

Від дня судового присуду в справі СВУ минуло майже 18 років. Тепер можна з певністю сказати, що крім якихось кількох чоловіка підсудних, які можливо, хоч дуже сумнівно, ще десь існують на світі, решта загинула в різних місцях "необятної родині своєї".

Так червона катівська рука московської соціалістичної держави свавільно й покищо беззаконно розправилася з верхівкою правдивої національної соціально-свідомої української інтелігенції. На

очах людей, на очах цілої Європи, на очах усього цивілізованого світу пішли на довгі нестерпні муки й врешті загинули академіки, професори, наукові робітники, інженери, лікарі, агрономи, кооператори й учителі. Робить чорне діло усупільний державний кат, творить злочин, кваліфікований міжнароднім судом, як злочин проти людяності, а цилівізований світ мовчить та з гуманності своєї вичікує коли ця зараза, як смертельно інфекційна чума, щодалі поширюючись заполонить цілий світ і знищить усі здобутки цивілізації, а людство вкіне в злідні, у рабство.

На закінчення залишається сказати ще кілька слів про те, як ці сорок п'ять знаних українських мужів допустилися такого на передсудовому слідстві, що списуючи забагато паперу за свої пропини, — дійсні й недійсні, тобто содіяні й несодіяні, а на самому суді складаючи каяття за них. Це не входить до пляну цієї розвідки, а розраховане до іншої праці, де говоритиметься взагалі про СВУ з докладною, скільки дозволять сили, аналізою цієї справи від початку до кінця, але й тут я не хотів би обминути цього цілковитою мовчанкою. Тим більше, що, можливо, самий характер опису цих сорока п'ятьох осіб декому може не сподобатися. Тим людям може хотілося б побачити тут саму героїку й якнайменше легкодушності, боягузства та нестійкості, тобто вони хотіли б бачити в описі тих людей самих героїв, людей твердої волі, незламних патріотів та незрушних носіїв у своїму серці української ідеї, оборонців прав свого народу, що готові покласти своє життя за ці ідеали, бо тільки специфічні умови, що в них перебували ці люди, під специфічним натиском агентів ДПУ вони змушені були говорити й писати тільки те, що вигідне й потрібне було цим агентам. Але треба зазначити, що фізичних впливів тоді не застосувалося, якщо не брати під увагу довгих, виснажливих допитів та морального знущання, зневаги, лайки тощо. Тимто це явище дуже складне й вимагає глибокої психологічної аналізи. Щоправда, під час допитів нам, підсудним, доводилося перебувати в жахливій атмосфері. До наших вух доносилися і розплачливий плач, загрозливі крики, нелюдські зойки, благання й гупання, подібні до того, як когось б'ють та учиняють страшні тортури. Під звуки таких симфоній доводилося нам усім писати свої зізнання. Дуже часто написане наші слідчі рвали й кидали в кошик, примушуючи писати спочатку, знову й по-іншому. Таке рвання відбувалося інколи по кілька разів, тимто й перебування тоді в кабінеті слідчого тривало довший час, а це доводило слабих духом і здоров'ям людей до нестяжання. Вони в таких випадках писали вже таке, що й слідчі тоді писали а потім давали підписувати, і вони підписували, не усвідомлюючи, що підписують, або так само, як автомати, писали самі під диктат слідчого. Отже й через це згодом виходили неприємні

й небажані колізії, що з них важко було вив'язуватися, коли під написаним був уже підпис. Так багатьом зав'язувався клубок і далі залишалося тільки ствердження й каяття.

Деякі історичні дані стверджують, що система диктатури в державі породжує такі явища.

Як видно із зазначувань долі кожного після судового присуду переважна частина з цих 45 осіб безперечно загинула й це становить велику втрату для української науки й культури. Могили їх загубляться й будуть незнані та неоплакані, але пам'ять за них у кожного свідомого українця повинна будити в серці найсвятіші почуття.

ПІСЛЯСЛОВО

Я не мав наміру писати післяслово. Його я написав тепер. До цього мене змусили розмови й листи до редакції "Н. Д." та до мене з приводу моїх споминів про 45 осіб, що сиділи на лаві підсудних у справі СВУ перед більшовицьким судом у м. Харкові 1930 року.

Міркування, висловлені в розмовах і листах, різni, — є доброзичливі і недоброзичливі. Серед недоброзичливих були й погрозливі. Одна особа наявіть погрожувала мені й редакції "Н. Д." судом за те, що в своїх спогадах я нібито втрутівся в родинні справи (?) одного з 45 підсудних. Де-хто закидає мені неполітичність у моїх споминах. Декою взяв сумнів у правдивості моїх характеристик, а дехто висловлює зневіру в існуванні СВУ.

Отож, усе це й примусило мене написати кілька слів і роз'яснити найперше мій погляд на справу писання спогадів.

Я вважаю, що історія (а всілякі спогади, якщо вони правдиві, — це манісінка частка історії) варта чогось тільки тоді, коли вона цілком об'єктивна. Історик найперше повинен бути об'єктивним, хоч би яких вузьких партійних поглядів ща окремі політичні події він не дотримувався. Мое завдання в споминах "45" було — дати для історії галерею підсудних у справі СВУ, так би мовити їх писані фотографії. Я в них зовсім не мав наміру аналізувати й оцінювати саму організацію СВУ. Це цілком інша тема. І мій обов'язок був бути якнайоб'єктивнішим і направдивішим. Найменший фальш, що розбігається з фактами й дійсністю, робить спогади маловартісними. Тим то "політика" тільки пошкодила б, бо довелося б дещо викривляти, писати неправду — тільки для того, щоб додогодити "випробованому" політикові. Пишучи спогади, треба бути не політиком, а добром спостерігачем і правдивим літописцем. І не одягати їх у форму роману, повісті чи ще чогось, а писати тільки, як бувальщину, надаючи їм більше протокольного характеру, як художньої форми. Вони тоді виходять переконливіші й правдивіші.

Повинен сказати, що всі характеристики підсудних я подав на підставі спостережень і розмов із ними. Багатьох із них я знав упродовж десятків років і був тісно пов'язаний з ними спільною працею в Академії Наук та по головніших київських видавництвах. Я не керувався в своїх спогадах особистими симпатіями чи антипатіями, бо всі без

вийнятку ці люди в моїх очах заслуговують на найглибшу пошану, як великі патроти, віддані великій ідеї відродження української державності. Вони заслуговують на те, щоб бути записаними в історію найславнішого українського ренесансу 20-тих років нашого століття, бо багато дали для нашої культури. Пам'ять про них та про їх мученицьку долю до кінця моїх днів життєме в мені й буде для мене ідеалом і зразком того, яким повинен бути справжній український патрот. Коли мені в моїх спогадах доводилось іноді згадувати про шорстку вдачу декого з них, то я не вважав це за зневагу їх пам'яті, бо не завжди шорстку вдачу можна вважати за від'ємну рису характеру. З багатьох поглядів, особливо в умовах підрадянського життя, таку вдачу можна було б вважати за позитивну.

А подані в моїх споминах образки людей цілком правдиві. Там нічого виправляти, а можна тільки додавати. І це стверджують люди, що, як і я, добре знали більшість цих 45 осіб. У моїй пам'яті залишилось більше відомостей і більше подробиць з усієї цієї справи, але не все варто вже тепер виносити на денне світло.

Я не нарікаю на тих, що закидають мені неполітичність у моїх спогадах. Це, безперечно, закидають ті люди, що зовсім не знають підрадянської дійності, і які не можуть собі уявити інакшої політичної організації, як розбудованої за всіма правилами партій та організацій у вільному світі — з відділами, підвідділами, філіями, осередками, зв'язковими, конференціями, з'їздами тощо. Підрадянська дійсність виходить за рамки будьяких досі знаних форм боротьби з нелюбою владою, тим то, відповідно до того, постали й нові форми організаційних структур для здійснення цієї боротьби. До того ж є ще люди, що й досі уявляють собі й визнають боротьбу тільки з автоматом в руках, і не знають того, що боротися можна пером, друкованим словом та роботою в різних ділянках життя держави.

Можливо, що серед незадоволених були й такі,

МАЄМО НА СКЛАДІ ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

1. "ДВІ КАЗОЧКИ" (нове видання) народні казки з гарними малюнками, кольорова обкладинка, стор. 16, ціна — 20 центів.
2. "ЛИСИЧКА - СЕСТРИЧКА І ВОВК ПАНІ-БРАТ" (нове видання), народна казка, з малюнками, стор. 16, ціна — 15 центів.
3. "ЯЙЦЕ-РАЙЦЕ" (нове видання), народня казка з малюнками, кольорова обкладинка, ціна — 25 центів.
4. "МОЯ ЗБІРОЧКА" (нове видання), — багато ілюстрована книжечка, де є народня казка "Костинин син", віршована казка Наталі Забілі "Сорока-Білобока", пісня-гра з нотами "Яблука" — текст Н. Забілі, муз. П. Козицького. Ціна — 25 центів.

Замовляти:

NOWI DNI

Box 452, Term. "A", Toronto, Ont., Canada.
Книгарням і кольпортерам опуст.

БОРИС ЮРІЙОВИЧ ІВАНИЦЬКИЙ

(Продовження з стор. 1)

ревіряті приватні пляни господарств, переводити таксацію лісів, досліджування росту стовбуров, геодезичні праці та інше. П'ятнадцятирічна практика й життя в лісі, дали мені не тільки тверді основи до пізнання лісу, а й поріднила мене з ним".

У 1907 році Київська Просвіта видала літературну працю Б. Іваницького "Як збутися ярів та пісків". Це була перша праця в українській мові з лісництва. Пізніше були написані й видані праці М. Шаповала, "Про ліс" і О. Мицюка "Піски на Полтавщині та їх закріплення".

З перших днів революції 1917 року Б. Іваницький, разом з М. Шаповалом і О. Макаренком, організовує Лісовий Департамент, спочатку Генерального Секретаріату а потім Міністерства Хліборобства УНР, пізніше, у 1918 році, стає його директором.

У роках 1919-1920, в Кам'янець-Подільський період боротьби за нашу державність, Б. Іваницький, крім державно-адміністративної праці, читає курс лісництва студентам Сільсько-Господарського Факультету Кам'янець-Подільського Університету.

Після відступу уряду і Армії УНР за Збруч і інтернування їх у різних таборах Польщі, Борис Іваницький ще з більшим запалом береться до праці, уже в змінених обставинах. Бере участь у культурно-освітніх, професійних і фахових об'єднаннях і організаціях на еміграції. Став го-

що не знайшли в моїх спогадах очікуваної героїки. Але, по-перше, я поставив собі писати тільки те, як воно було, а по-друге, гадаю, що події останніх років, особливо політичні процеси в різних країнах за залізною заслоною трохи відкрили очі таким людям і дечого їх навчили. Може тепер вони вже не нарікатимуть на мене, що я ніби навмисне приховав від історії героїчність великих українських патріотів і змалював їх покірними і готовими до самообвинувачення й каяття. Приклади чеських, польських та інших політичних діячів, може, переконають їх, що все, написане в спогадах про моїх товаришів, — правда від початку до кінця, хоч цілком можливо, що я, як і кожний на моїому місці, міг помилитися в оцінках деяких окремих осіб і фактів.

Волею Божою я єдиний з числа всіх 45 осіб, що 23 роки тому пліч-о-пліч сиділи на сцені харківського оперового театру, якому пощастило опинитись по цей бік залізної заслони. Іще під час останньої війни я знов, що дехто з колишніх підсудних у справі СВУ були живі, і навіть були на волі, але воєнна завірюха замела всі дальші сліди й на еміграції нема більше нікого. І я вважав за свій святий обов'язок зберегти для українського громадянства бодай імення й коротенькі відомості про тих хто життя своє поклали в боротьбі за батьківщину, якщо не на полі бою, зі зброєю в руках, то все ж таки в боротьбі так само важливій і почесній. Я зробив це з усією моєю ширістю й повагою до цих людей.

К. Туркало

овою "Спілки Співробітників усіх Міністерств", а також головою "Спілки Техніків Сільського Господарства", започатковує і стає на чолі "Комісії для розроблення плянів навчання Київської Могилянської Сільсько-Господарської Академії". Пізніше, та сама комісія розробила плян навчання для "Вінницького Політехнікума". В 1922 р. Б. Іваницький розпочав переговори з Громадським комітетом у Празі в справі організації Вищої Школи в Чехії і використання для цієї мети об'єднаних в Польщі українських культурних сил. У цьому ж році з групою професорів переїздить до Чехії і бере участь в організації Української Господарчої Академії. 22 квітня 1922 року перше засідання Професорської Ради УГА надає Б. Іваницькому вчене звання професора лісництва й обирає його першим проректором УГА. У цей період він читав такі курси: лісовирощення, дендрологію, лісову політику і частково охорону лісів. Пізніше Б. Іваницького обирають деканом агролісового факультету (1926-27) і ректором (від 1926 року по 1935). Будучи ректором УГА, Б. Іваницький в останній час її існування займав також становище директора УТГІ і голови Спілки Професорів УГА-УТГІ. У жовтні 1935 року Б. Іваницький переїздить до Польщі і працює в Державному Рільничому Ліцеї в Черніцях, Галичина. Тут викладає лісництво, мірництво, ботаніку, математику. Під час більшовицької і німецької окупації України Б. Іваницький спочатку був безробітний, а згодом на різних посадах у Krakowі і Lublinі: референтом у Хліборобській Палаті і науковим співробітником у Науково-Досліднім лісовим Інституті у Львові, професором лісовирощування і лісової політики на фахових курсах і учителем лісництва в Державній Технічній Школі. Після евакуації згаданих установ з Галичини, Б. Іваницький опинився в страшному переселенчому німецькому таборі — Штрасгофі. Відсі, переборюючи різні перешкоди переїздить до Відня. На тих мітарствах, 22 січня 1945 року втратив дружину, Надію Олександровну, яка померла у Відні. Між іншим вона походила з старого козацького роду Савичів, з високоосвіченої й культурної родини. Збирала етнографічний матеріал, мала нахил до літературної праці, писала новелі, повісті й поезії, однаке доля їх невідома.

Б. Іваницький евакуювався до Плятлінгу, де зустрівся з колективом УТГІ, а з відті до Регенсбургу в Німеччині. Від червня 1945 року до 1951 року перебував у Німеччині, а від 1952 року в Америці, в Детройті, куди переїхав, будучи уже тяжко хворий, на стало проживання в родині сина, інженера Бориса Борисовича Іваницького. Упокоївся 4 квітня 1953 року в штатному шпиталі Wayne County General Hospital Eloise.

Так закінчив на 76 році життя свій хоч і тяжкий на чужині, але славний життєвий шлях державний муж, визначний вчений, почесний ректор УТГІ, Почесний Доктор, Голова Української Національної Ради, себто, другий після М. Грушевського голова Українського Парляменту.

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ Б. ІВАНИЦЬКОГО

Наукову діяльність почав Б. Іваницький фактично з студентських часів. Уже в 1899 і 1901 роках, будучи студентом Лісового Інституту в Петербурзі Б. Іваницький, крім академічних обов'язків і громадсько-політичної чинності, пильно вивчає класиків природознавства, філософії, соціології, економіки. Знайомиться з В. Вернадським, відвідує його лабораторії, а також прилюдні наукові засідання Академії Наук. Його успіхи були такі великі, і він подавав такі надії на майбутнє, що не вважаючи на виключення в 1901 за політичну активність з інституту і перебування під гласним поліційним доглядом, йому в 1902 році спеціально, завдяки старанням директора інституту Е. Керна, дозволено складати кінцеві державні іспити і тим завершити вищу освіту. З дипломом "вченого лісника" Б. Іваницький виїжджає на практичну працю в державні лісництва Росії, а пізніше в Україні. Працюючи в таких лісництвах як: Колинцевське, Трипільське, Петрівське (коло Межигір'я), Воядотунничське (на Поліссі) і в Святошинському, Б. Іваницький вивчив ліс у всіх його відмінах і проявах. Крім великого лісокультурного досвіду, Б. Іваницький тут, на практиці набуває основних засобів наукового спостереження, на великих об'єктах навчається аналізувати, синтезувати та узагальнювати явища. Уже тоді, він виконав працю, про яку багато говорили й писали в ті часи. Він своїм методом заливнив великий пустир (200 га) в сосновому бору Колинцевського лісництва на Київщині, що постав у наслідок пошкодження лісу сосновою прядкою і виснаження сільсько-господарським користуванням. Цей великий зруб не піддавався заливенню ніякими способами. Б. Іваницький вивчивши кліматичні умови, або точніше, пристосовуючись до них, застосував дуже раннє садіння в борозни, зроблені двополічковим плугом, а також ретельне винищування трав'янистої рослинності, як конкурента ніжних саженців. Таким чином, новосаженці були забезпечені потрібною кількістю вогкості й поживних речовин, що якраз були потрібні в даних умовах. На цьому прикладі можна бачити Б. Іваницького як дослідника, він з початку вивчив причини невдачі його попередників, потім оточення, і лише після того взявся за працю, яку, до речі сказати, виконував впевнений в успіху.

За 15 років праці в лісництвах, Б. Іваницький зібрав величезний фактичний матеріал, який в більшості загинув у наступних подіях, а частково використаний і опублікований в пізніші часи.

За все своє життя Б. Іваницький виконав і опублікував понад 20 наукових праць, які всі без винятку присвячені українському лісові, його природі, історії, колонізаційній ролі, кліматичному й господарчому значенню, лісокультурним прикметам та тенденціям господарчого розвитку, як також і особливостям техніки лісовирощення й використання. Найголовніші праці, що мають і сьогодні значення, можна назвати такі: "Лісова промисловість України" (1918), "Ліси України" (1919), "Лісове господарство України" (1922), "Основні типи лісових формаций та лісових займищ на території заселеній українцями" (1924), "Головні стадії розвитку лісового господарства

України" (1934), "Господарча і колонізаційна роля лісу на Правобережжі і Подніпров'ї в XVI і XVII століттях", "Загальні й локальні завдання сучасного лісовирощування" (1934), "Основні завдання при обробленні лісового ґрунту" (1931), "Вплив часу садіння чи погоди на розвиток лісової культури" (1934), "Спостереження над овочуванням дуба в надлісництві Янів коло Львова" (1935-1942), "Проблема захисних лісів та захисних залісень у Галичині" (1935-1942), "Природні основи і стан лісництва в Галичині" (1935-1942) і інші.

Крім того Б. Іваницький написав кілька праць про ліси Чехословаччини і переклав з німецької мови книжку "Наука про лісові займища" та виготовив різні таблиці для вивчення лісових порід.

Написав також комплект підручників з лісництва для вищої школи. З них найважливіші: "Курс лісництва", ч. I, II, і III; "Дендрологія", ч. I і II та інші. Дві його наукові праці видруковані почеські і дві по-німецькі. Багато за своє життя написав і видрукував науково-популярних праць. Починаючи з 1917 року, коли Київською Просвітою була видрукована його перша науково-популярна праця "Як позбутися ярів та пісків", кінчаючи розділом про український ліс в Енциклопедії Українознавства, що тільки вийшла друком. Б. Іваницький написав багато праць у календарях, багато "Гасел" у "Загальній Енциклопедії" тощо.

Не можна не згадати участі Б. Іваницького в Українському Академічному Комітеті, що був організований з ініціативи проф. О. Шульгіна в 1924 році в Празі. Завданням комітету було репрезентувати українську науку перед світовими чинниками, в першу чергу перед Міжнародною Комісією для інтелектуальної співпраці при Лізі Націй. За 15 років існування комітет виявив дуже різноманітну діяльність, у тому числі скликав два Українських Наукових З'їзди на еміграції. Не зупиняючись на активній участі Б. Іваницького в організаційній роботі академічного комітету, ми згадаємо лише його участь у двох наукових з'їздах.

На першому науковому з'їзді, що відбувся 3-7 жовтня 1926 року з ініціативи Б. Іваницького була створена Агролісова секція, що мала 5 засідань і заслухала 17 наукових доповідей.

На другому науковому з'їзді, що відбувся 20-24 березня 1932, теж діяли Агролісова підсекція, що відбула три наукових засідання і заслухала 17 наукових доповідей.

Проф. Іваницький на пленарному засіданні наукового з'їзду, виголосив доповідь на тему: "Десятилітня чинність української еміграції на полі лісової науки", а на засіданнях агролісової підсекції доповіді на тему: "Вплив часу садіння на розвиток лісових культур" і "Проблеми розвитку лісництва в Україні". Цікаво відмітити, що з 196 наукових доповідей виголошених на другому науковому з'їзді, 37 припадає на співробітників УГА, що в більшості репрезентували українську техніку, промисловість і сільське господарство, себто те, що найбільше було потрібне для сучасного українознавства. Таким чином, Б. Іваницький у своїй науковій діяльності спричинився

до того, що українознавство збагатилося на нові ділянки: українську техніку, сільське господарство й інші галузі українського народного господарства. Він в першу чергу, так би мовити, "українізував" свою ділянку науки — ліс, який досі вважався "лісом Півдня Росії", завдяки працям Б. Іваницького, став лісом українським. Він довів, що український ліс має своєрідні прикмети: свою історію, свої лісокультурні особливості, специфічні тенденції розвитку, обличу техніку лісовирощування, відограє тепер велику роль втворенні кліматичного режиму України, а також, що український ліс відограв колись велику роль в колонізаційному процесі.

Основна праця Б. Іваницького "Ліси і лісове господарство України", на 20 друкованих аркушах, становить історичний перегляд життя українського лісу, його всеобще значення, в різні періоди нашої історії, від давніших часів до радянських п'ятирічок. У цій праці Б. Іваницький науково довів, що й особливі природні умови лісових земель, і склад та форми українських лісів, і природно-господарче та кліматичне значення їх, і особливості лісничої техніки вирощування та експлуатації, і основні завдання та тенденції українського лісництва — все це творить комплекс, що надає своєрідні риси українському лісові. На підставі цих даних, а до того ще й добре обґрунтованих, Б. Іваницький стверджує, що український ліс є цілком своєрідним, відмінним від лісів інших країн Східної Європи, що він є наш національний ліс, і що на його базі існує українське національне лісництво. Український ліс і лісництво є українським не лише тому, що росте на українській території, але й тому, що вони розвивалися своєрідними шляхами і мають тепер специфічні завдання й тенденції, набрали своєрідних прикмет. Цією працею автор вперше поставив проблему українського лісу в історичній і національній ретроспективі й перспективі. За наукову діяльність Б. Іваницький був обраний дійсним членом НТШ, НВАН, а в 1947 році з нагоди його 70 літнього ювілею рада професорів УТГІ надала йому титул почесного доктора лісових наук.

ГРОМАДСЬКА Й ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ Б. ІВАНИЦЬКОГО

Як громадський і політичний діяч проф. Іваницький займає своєрідне місце в історії визвольних змагань і культурного руху українського народу. Він став визначним громадським і політичним діячем, хоч ця ділянка не була його "професією", але бувало завжди так, що українське суспільство в найскладніших ситуаціях зверталося до нього як до особи, що визначалася високими моральними чеснотами і громадською дисциплінованістю. Тому він усе своє життя був не лише вченим, педагогом, організатором і адміністратором Вищої Школи на еміграції а й громадським і політичним діячем. Як ми уже згадували, що в середній школі, а пізніше у вищій школі, Борис Юрійович систематично займається самоосвітою. Спочатку він вивчає класиків літератури, а пізніше природознавство, логіку, психологію, соціологію, економіку, історію. Тільки завдяки самоосвіті він став визначним природником, основоположни-

ком і творцем науки про український ліс. Навіть, за кілька днів перед смертю він згадував, що праці В. Бернадського "Про науковий світогляд" і І. Мечнікова "Етюди про природу людини", "Сорок років шукання раціонального світогляду" і інші зробили його природником, бо розкрили такі таємниці природи, про які формальна наука ніколи не згадувала.

Середньо-шкільне і студентське життя того часу, всестороння самоосвіта і політична ситуація в кол. Росії, були тою базою, що на ній достаточно формувався світогляд Бориса Юрійовича.

Перебуваючи у високій школі, Борис Юрійович бере участь і в громадському житті, спочатку в обсязі студентського життя, а пізніше і поза ним. У Петербурзі в той час, в академічному середовищі існували різні конспіративні організації. В одній з таких нелегальних організацій, що була побудована за принципом "п'яток", брав участь і Борис Юрійович. Був він також делегатом від українців лісового інституту до загально-української Громади в Петербурзі, представником до нелегального червоного хреста та інструктором політичного самоосвітного гуртка молоді.

За участь у студентських і фабричних страйках і демонстраціях в роках 1899-1901 Б. Іваницький був заарештований, відсіджував спочатку в тюрмі "Крести", а пізніше в пересильній тюрмі, а опісля того відсланий під "гласний надзор" до Полтави.

Перебуваючи в Полтаві в 1901 році, Борис Юрійович не марнує часу, не вважаючи на небезпеку, як політично неблагонадійний, бере участь в місцевому громадському й політичному житті, а разом з тим готується до кінцевих іспитів в лісовому інституті. У цей час він зблишився з С. Петлюрою, М. Кучерявенком, Кохановським, О. Русовим, К. Мацієвичем, Заливайком та іншими членами РУП.

Національно свідомим, або точніше політично свідомим, Борис Юрієвич став у студентські часи, перебуваючи в Петербурзі. Про це він сам згадував так: "Низка причин спричинилися до того. Політично-суспільні ідеї та рухи, між іншими проблемами висували також проблему національну. То-му ця проблема нуртувала у всіх громадських і політичних організаціях. Сприяли тому також земляцькі вечірки з українськими розмовами й піснями, участь в українському хорі і тута по теплій сонячній Україні у вогкому непривітному Петербурзі, серед чужо-народного оточення. На тому зовнішньому тлі ще діяло щось іrrаціональне, що було виявом крові і духа цілої низки поколінь. Усе навертало до українства."

До рішучого й формального навернення до українства спричинилася зустріч з "Артильним Батьком" Миколою Левицьким. Якось беручи участь у диспутах марксистів з народниками у Вільнім Економічнім Товаристві, він гостював в українців лісового інституту, де з ним близче познайомився Б. Іваницький. Після того, Левицький познайомив його з Ольгою Петрівною Косач, Шеметом, Павленком, Мазуренком, Трубою, Хренниковим, Фроловим, С. Тимошенком, М. Скрипченком, Сахаровим, Поповим та іншими членами української громади. Через них і за допомогою їх,

Борис Юрійович увійшов у всі ділянки українського національно-визвольного руху. Між іншим, проф. П. Зайців згадує сильне враження яке зробив Борис Юрійович на нього, розповсюджуючи різноманітну літературу, видану в Галичині. Як ми уже згадували, Б. Іваницький після закінчення фахової вищої школи, 15 років працював у державних лісництвах, не кидаючи ні на мент громадської й політичної діяльності. Про це він сам згадує що: "П'ятнадцятілітня праця, діяльність і життя в лісі дали мені не тільки тверді основи до пізнання лісу, але й поріднили мене з ним, я став не тільки розуміти, але й відчувати його, охоплюючи його істоту, його цілість відразу, якось без логічного розуміння, без аналізи."

В очах місцевої влади завжди викликала підозру українська мова Б. Іваницького. Працюючи близько Києва, співпрацював в Українській Соціалістичній Партиї, даючи матеріал для часопису "Добра Нива".

У цей час Борис Юрійович був активним членом Київського лісового товариства, яке відбувало свої засідання з фаховими викладами і видавало звідомлення, влаштовувало наукові екскурсії тощо. Так було аж до передоднія 1917 року.

Революція 1917 року застала Б. Іваницького на праці в Святошинському лісництві під Києвом. Передавши службові обов'язки іншій особі, він перейшов спочатку до Секретаріату Хліборобства Української Народної Республіки, а пізніше до Міністерства тієї ж назви.

Віддаючи увесь свій багатющий досвід на державне будівництво, конкретно української лісової справи, Борис Іваницький розгортає широку діяльність, як правдивий державний діяч:

1. Організує і провадить спочатку Лісовий відділ при Генеральному Секретаріяті Земельних Справ, а пізніше Лісовий департамент при Міністерстві Хліборобства.

2. Налагоджує справу зберегання лісу на місцях,

3. Організовує український профспілковий рух, створює Всеукраїнську спілку лісників. Крім скликання з'їздів лісників, він складає перші обіжники обов'язкові постанови та накази про збереження лісу, а під кінець державний закон про ліс. Контролює їх виконання. За цією роботою у нього виникає ідея, що над нею після працював все своє життя: "Пізнати український ліс". Він ставить своїм завданням виявити лісові ресурси та характер українських лісів, як також основні тенденції лісові політичні проблеми народного господарства України.

До цього часу не було і українського лісу, і України як державного тіла. Для популяризації і обґрунтування ідеї українського лісу Борис Юрійович спочатку вияснює лісові ресурси України на основі перепису населення. Він зладив mapу лісів у межах української території, обрахував їх площину і розподілив по губерніях. Він зробив першу спробу показати українське лісництво таким, яким воно було на той час.

На початку революції, за ініціативою Бориса Іваницького було створено Краєве лісове товариство, куда входили: О. Макаренко, М. Шаповал, К. Павлюк, О. Мицюк, Б. Іваницький та інші. Товариство скликало перший Всеукраїнський з'їзд ліс-

ників. Хоч на з'їзді переважали росіяни, всетаки з'їзд пройшов у повній гармонії з завданнями державного будівництва УНР. На цьому з'їзді вперше була апробована концепція Бориса Іваницького про український ліс. На з'їзді він був обраний головою товариства Українських Лісників, лав яких він не залишив аж до самої смерті.

Вийшовши вже на найновішу аміграцію до Німеччини, Б. Іваницький також бере участь у громадському й політичному життю. Як відомо, найбільшим нещастям цієї найновішої еміграції було є розбиття, розбрат і негромадські методи взаємного поборювання себе окремими політичними групами. Для налагодження нормального політичного життя провідниками окремих груп було започатковано координаційний рух. Б. Іваницький був найближчим дорадником членів створеного для цієї мети Координаційного Українського Комітету (КУК). З організацією Українського Національно-Державного Союзу, цієї найважливішої центрової політичної організації, Б. Іваницький стає її основоположником, а під кінець життя, уже тут в Америці, почесним членом.

З організацією Української Національної Ради, стає її першим головою і на цьому становищі залишається до останніх хвилин свого життя. Навіть будучи тяжко хворим, не переставав цікавитися громадськими справами, а свої обов'язки виконував навіть перебуваючи в шпиталі: відповідав на кореспонденцію, давав поради, глибоко переживав різні прикорсті, які мав від нерозумних "приятелів".

**

Відійшов від нас громадський і політичний діяч всеукраїнського державного діапазону. Відійшов від нас вчений природник такого маштабу як І. Мечников, В. Вернадський, П. Тутківський, О. Богомолець. Його виплекала українська природа і, як мати, утаємнича в законі розвитку природи, у тому числі і в законі співживиття людей між собою. Тому він був до всіх політичних груп однаково прихильний і всіх вважав важливими чинниками в цій добі. Він був справжнім українським патріотом, що на перше місце ставив справи українського народу, української державності, української науки.

Нехай цих кілька рядків будуть свідком історикам у майбутньому, і вінком на його свіжу могилу тепер.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

місячник головної управи ОДУМ-у в Канаді
і США

МОЛОДА УКРАЇНА

що є сьогодні єдиним загально-українським,
а не партійним журналом для молоді.

Передплата на рік: 3.00.

Замовлення слати на адресу:

Moloda Ukraina
191 Lippincott St., Toronto, Ont., Canada

ЧИ „БЕДНІ” ХЛОПИ, ЧИ ФІЛОСОФИ?

Від редакції: Містячи цю статтю, мусимо зазначити, що далеко не завжди згодні з Шановним Автором її, особливо в питаннях деяких оцінок і порівнянь. Не зважаючи на це, ми вважаємо своїм обов'язком дати місце на цю статтю, бо врешті мусимо мати якийсь орган, у якому б письменник міг висловити те, що він саме хоче. Тим більше, що Теодосій Степанович Осьмачка є наш співробітник від початку існування журналу.

Автор статті, врешті досить слушно, переконаний, що на цій подібні теми треба говорити одверто, бо лише вільна виміна думок забезпечить розвиток нашої літератури. Сталося так, що більшість наших часописів відмовились друкувати цю статтю, мотивуючи тим, що вона занадто гостра й суб'єктивна. Щоб Теодосій Степанович не втратив віри в нашу пресу і свободу слова серед українців, ми цю статтю таки містимо, не зважаючи на її гостроту й суб'єктивізм, відповідальності за що ми, звичайно, не можемо брати й не беремо.

Вийшла в поле руська сила
не щоб брата задушила,
а щоб турка боронила.

Невідомий автор.

Кожний злочин, не виявлений
суспільством, зміцнює там право
на душогубство.

Невідомо що за люди керують українським суспільно-культурним життям, але одно видно і то тільки з їх діл, а не слів, що ці люди з національності українці і ненавидять всякий прояв таланту в своему мистецтві. А на еміграції якраз тільки й можна робити мистецьке діло, яке завжди похоже на добру політику сперту на справжнє діло. І воно рівняється будуванню і скріпленню нації і в тих межах, у яких живе наша еміграція. Значить, усі приклади з такого ставлення до мистецького життя, як я підкresлив у перших словах, є вельми важливі для показу їх очам тутешніх наших людей.

1. Року 1950 восени я у Вінніпезі робив авторський вечір, щоб зацікавити людей і продати до друку “План до двору”. Після закінчення підійшла до мене канадійка, пані Михайленко, і запропонувала перекласти мій твір на англійську мову. Я згодився. Вона призначила час для ділового порозуміння. На другий день приходжу до неї у призначений час і застаю у неї і проф. Білецького. Бідна пані зніяковіло каже мені, що не може вже обіцянного робити, бо взяла від пана професора переклади для КУК-а. Мені здивувало, бо професор був на моїм вечорі, який справді пройшов дуже вдало... Цікаво, як можна назвати таку зупинку літературного діла?

І за часу моєго нестерпного безвихідя мені довелося звернутися в “Українську Академію Наук” у Нью-Йорку, яка має на своїх дверях напис (? ? ?), аби видала збірку моїх поезій “Китиці часу”. Мені чимно відповіли, що видадуть, але тепер вони ремонтують нове приміщення для Академії і видають розпочаті

книжки, і грошей нема. І допомогли зв'язатися з “Рісгорч програм”. Я взяв тему про прозу українських прозаїків з організації “Ланка”. Праця мала закінчитися в межах трьох місяців і мала б мати 250 сторінок. Це значило, що я заробив би 1000 доларів. Але якось приходжу туди, а секретарка говорить: “Ми вам відіслили були лист про згоду у Філадельфію... але”... І не доказала, а запропонувала вибрати другу тему, аби була сторінок на 50. Мною гаряче тіпнуло з грудей... Та що зробиш, воля Божа.

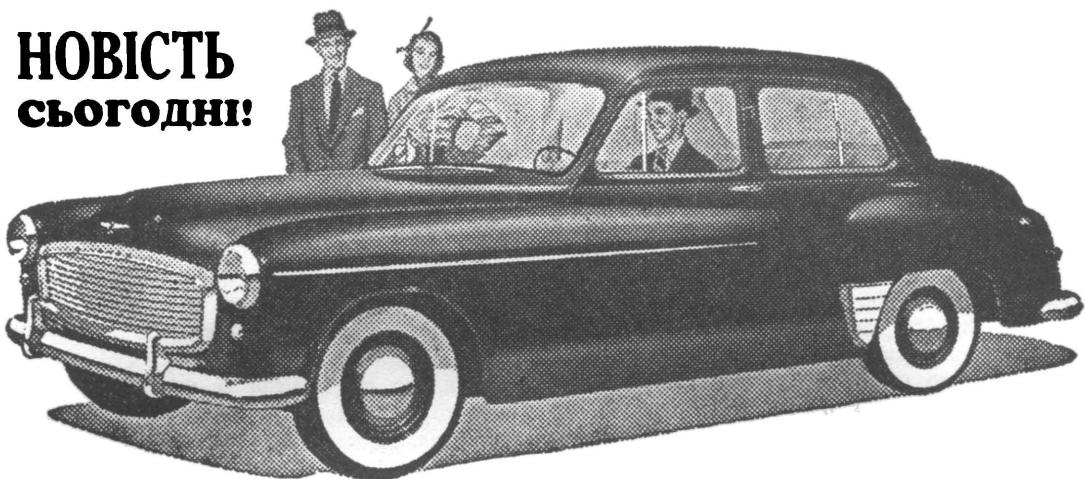
Ба, зустрічаю м-ра Д., який ласково сміючись, лагідно каже: “Ви знаєте, я порадив Рісгорчові вам не давати такої роботи, бо ви можете писати вірші, новелі, есеї, тільки не таку роботу”. Я одерев'янів, бо побачив, що тут подіяла не воля Божа, а воля Д., і цілковито не годен був рухнутися, неначе параліч мене пройняв. Я ж і сам дуже добре знов зізнав свої сили; знов зізнав що в такій формі, яку мають наукові праці, не написав би, але програму виконав би до останнього пара-графа. Крім того, Д. завідує при Академії виданням красного письменства, і я взяв до тями, що це діло самої Академії його устами так дружньо промовляє. Таким чином гілля моого духу, враз обезлистившись, стало похоже на завмираючий смуток глибокої осені, якому одна перспектива: задубіти від повіву невблажаної зими...

Із цих випадків тепер можна дістати зрозуміння, що за дух керує організаторами нашого суспільства. Від його чадіють не тільки письменники, але і ангели на небесах і падають непритомні з небес в обійми керівників нашого національного життя! І ще трохи і в українців вигинуть ті люди, які покищо носять у душах міру мистецьких речей, а залишається тільки керівники в обіймах недужих ангелів та ще Бог на небі з бородатими святыми, а над усією українською дійсністю Шевченкові слова у сучасному тлумаченні: “І плачу, матерного плачу ісполню гради і поля, да зрить розтлена земля, що я держитель нетямущих гицлів і все бачу”... І ясно, що за такою ситуацією так само, як і перед цією, ніхто і ніде не знайде тієї книги, в якій написано Гіббонові слова: “Рим завоював Грецію тимчасово, а Греція своїм мистецтвом завоювала Рим навіки”... Але коли наша дійсність кудись іде по кістках нашого мистецтва, то критика йде за нею з лопатками на плечах і прикопує без міркувань кістки загиблого, неначе колись “отряди” санітарні під час голоду в Україні закопували у спільні ями і мертвих і тих, яким життя ще ворушило частинами тіла.

А вороги з польського поля і з московського кружляють над брязкотом гробокопальної зброї, і давнім історичним, дуже знайомим голосом гудуть славу Богові за вічне заспокоєння в товариській згоді нашадків колишніх гайдамаків.

І після всього цього в нас будуть називати мистецтвом переписане з переписаного, перекладене з перекладеного та ще й і на добром папері, але з препоганою українською мовою. І ніхто не шукатиме джерел, відкіля воно взялося, бо люди не читатимуть його, бо воно буде потрібне для офіційного оптимізму. Безпочаткове й безперспективне, неначе перетовкі і перемел дикого морського, річного й лісного каміння, на

**НОВІСТЬ
сьогодні!**

**БЕЗКОНЕЧНА ЧЕРГА АВТ — НЕЗВИЧАЙНО
ДОГІДНИХ ЕКОНОМІЧНО І ЛЕГКИХ ДО ОБХОДУ!**

Огляньте новий 1953, Гільман Мінкс — це справді щось нове! В машині найдете не менше як 33 ріжних нових уряджень! Віз легкий для паркування (не потребує сили керування!). Чудовий віз, незвичайно вигідний в їзді... держиться дороги, як поволока фарби (причиною того є краще збалансування). При тому ви багато користаєте економічно, бо Мінкс витрачає на 35 миль 1 гальон пального... а додайте до того високу вартість в продажі.

Пам'ятайте — сім фабричних відділів і понад 700 продавців на просторі Північної Америки запевняють Вам досвідчену і фахову обслугу і додаткові фабричні частини всюди там, де Ви їдете. Виїздите закордон? Скомунікуйтесь з Вашим продавцем про економічний план постачання для заморської поїздки.

БІЛЬШЕ МИЛЬ АВТОМ!

ЗА ДОЛЯР

- Коли купуєш, більше авто за долар.
- Коли їдеш, більше миль за долар.

The New **21st ANNIVERSARY**
HILLMAN minx
A PRODUCT OF THE ROOTES GROUP
ROOTES MOTORS (CANADA) LIMITED
Concessionaires for the ROOTES GROUP and ROVER PRODUCTS
VANCOUVER • TORONTO • MONTREAL • HALIFAX

Л. ЛУНСЬКИЙ ОКУЛІСТ

Екзамінуємо очі, добираємо окуляри на різні недомагання очей, нервовість і болі голови.

Говоримо по-українськи
470 College St. W., RA 3942

**ЄДИННИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СКЛАД ВУГІЛЛЯ
В ТОРОНТО**

SCARBORO FUELS

Власник: Є. Охітва

Продаємо добре чисте вугілля, маємо на складі тверде і м'яке вугілля, а також різне вугілля до стовкера і блочера, продаємо також дрова. Гарантуємо добру обслугу.

Замовлення слати:
SCARBORO FUELS — St. Clair Ave. East, Scarborough Junction — Tel.: Zone 7-207.

якому колись спочивали німфи і співали музи в суголосі її із Богом світу. і запанує такий жах замісць інтересу до рідного у наших душах, як найстрашніша пустеля на землі, де ні дерев, ні трави, ні птаха, ні звірка, ні струмочка не видно буде. А правда і крива матимуть один колір. Метастази прийдешнього вже пронизують нашу дійсність ще й з такого краю... Наприклад, недавно в Торонті святкували ювілей однієї особи, яка пише грубі, компліятивні книги підхожі під мистецтво слова.

Багато представників вітали ювілята і хвалили твори. I спітав я одного прекрасного совісного чоловіка, який теж там виступав: "І ви хвалили?" Каже: "Хвалив". "А ви ж читали ті твори?" — я знов свого. A він: "A хіба ви думаете, другі читали, які теж їх хвалили?" Виходить, що люди так діяли, бо не надавали значення книгам автора, а тільки самій процедурі переведення свята...

Ну і хто скаже, що в нас у суспільнім житті не починає запановувати, якщо не запанував, один колір для підлого і благородного, для добра і зла, для правди і кривди? Такого явища ще немає ні в циган, ні в румунів, ні в жодній іншій відсталій нації. Ми роковані на вигибання, як носії людських ознак, одержаних у спадщину від вікової праці геніїв, талантів і просто чесних людей. Така моральна пустеля, яка зобов'язує людину зрікатися своїх смаків во ім'я організованого життя є витвір партійщини і гуртівень дуже нещасних людей, які думають, що якраз моральна пустеля і дає світовим обладникам силу.

Взяти росіян. Цо їх головним чином держить високо на світовій арені в очах культурного суспільства та ще й без армій, літаків і кораблів? Толстой, Достоєвський, Тургенев, Гор'кий, Рімський-Корсаков, Чайковський, Бородін, Глінка і так без кінця? I невже для того, щоб з'явилися такі персони в культурі треба було фальшувати життя? Ні, була потрібна тільки відверта й ясна боротьба думки за смаки і за моральні цінності серед їхнього середовища. Через те, що у тьмі рождається всяка нечисть, і блиск дорогоцінного каміння має один колір з блиском гнилі і живих потвор народжених від тьми й булькотіння бруду. Євангелія каже: "Пізнайте істину і вона врятує вас". Але ж як ми можемо цю істину пізнати без прикладів боротьби за неї? I коли нас не задовольняють наші сучасники своїм змаганням за конче потрібні клейноди втраченого духу, тоді повертаймо свої очі назад у нашу історію і там знайдемо ґрунт для своїх розхитаних душ.

І гасло: "Пізнайте істину і вона врятує вас" я підіймаю над своєю головою, щоб освітити ті марища, яким вірить наше суспільство і само стає як марище. I через те нехай істина рятує наше мистецтво!

ПЕРШИЙ ПРИКЛАД

Дочка: Я не хочу ходити в школу, бо вчитель нечесний.

Батько: Як то нечесний?

Дочка: Він каже, що він і ослів навчачтиме математики, якщо хто платитиме за працю.

Із щоденних розмов.

1.

Ніщо в житті людської думки не має такої великої ваги, як думка критична або ясна й раціональна вимо-

га нашого розуму. Вона починається своїм існуванням чітко й потрібно уже на шкільній лавці. Тому в нас підвідомо завжди лежить симпатія нашого серця до неї, початкової у нашім існуванні, чи вона буде нам сприялива, чи навпаки — корективна. Таке явище держиться в нашій психіці за зразком прихильності до вчителів добрих і недобрих, якщо ми кинули давно школу. I я тепер, опинившися в самоті та ще й у такій, яка межує не тільки із смертю духа, але із смертю загальною, бувши діткнутим зневагою в найчутливіше місце свого буття, коли мої твори легально стали поживою бездар, а мое ім'я стало безплатною жертвою для них так само, як і стерво скотини для ненажерливої черви... повертаю свою душу до розуму суспільного, до критичної суспільної думки, може, аж там якесь є тверде місце, щоб стати і сточити останню боротьбу з силами смерти духу й з ворожими силами тієї правди, що родить факти і гріє і манить недовідчені серця у сяєво казкової вигадки найгеніальніших душ людства.

Звертається та ще й знаю, що правда Вольтерова, коли він казав: "якби не було Бога, то треба його вигадати", бо там у нас, де має бути критична думка — пустеля і ходить по ній луна того життя, тих маріщ, які я показав у вступі цієї статті. У тих просторах тепер може існувати тільки дух Каїна, що вбив брата, а ніяк не зелена рослинність із зміною весен, літ, осен і зим і з радісним сміхом людей, який у напіння життям серце дзвонить закликом на хвилюючі неспробувані стежки і зустрічі. Там живе луна байдужности й брехні та підсилює рух тих істот, що зливаються кольором своєї шкіри з піском та глиною пустелі... Немає куди хилитися душі, бо не може ж вона задовольнятися одним або двома голосами тільки похожими на людські... На межі цієї порожнечі, що сходиться з кордонами нашого чуття і мрії, в теперішній час біжучих днів української свідомості ще гомонить вряди-годи критичний голос проф. Державина. Але через те, що він справді виріс силою європейської культури, яка в першу чергу зобов'язує бути чесним, то й він не має сили стати об'єктивним, або, інакше кажучи, вище людської чесності, але більче до правди, до існуючих, чи започаткованих існуванням реальних фактів нашого мислення... То й він підпадає спокусі схилятися у сірість вимог малесеньких наших сучасників, і їх не ображає і вітається на всі чотири руки світу, може, навіть не помітивши, кому черговий уклін відважує. I через те його не можна винуватити за жадну необ'єктивність, за жадний вислів, який не відповідає ні тим фактам, що поставили в життя дурість і підлість, ні тим, що дала наука і практична думка. На нього не можна нарікати прилюдно за писання про своїх приятелів і нашвидку написаних думок для далекої, хоч і суворої істини... Але нам самим собі треба це знати і запам'ятати, аби ми, шаючи шляхи нашого культурного розвитку і люблячи щасливе майбутнє нашого народу, не плутали стежок простих його сучасної історії... Бо вони потягнуть його на непотрібну блуканину серед фальшивих розумінь і тям та на витрату даремно часу, аби поміж ними пізнати справжній свій шлях, і таким чином і самого себе. I нам бути правдивим і відданим є перед ким і є для кого. Бо якби ми не судили народників і не уклонялися модерним егоїзмам, але народники перші, інстинктом більше, а не свідомо, відчули велич сили творчого духу в нашого народу... А ми то таки

добре знаємо, що в нас є два геніяльних письменники: перший лірик і чуттям і мальовничістю своєї пісні рівний найбільшим світовим лірикам таким як Гайне, Шеллі, Сафо і т. д. це наш український народ... При нагоді таки це докажемо з фактами в руках... І його нам треба й шанувати більше за всіх письменників наших і модерних егоїстів. А другий теж геніяльний поет, хоч він ніколи не дорівняється творчістю народові в думах (а особливо в "Думі про трьох братів Азовських") — це Шевченко. І коли висловлена в останніх словах правда невгласимо горітиме в нашій свідомості, то ніхто не матиме змоги нас обманити й таким чином і подолати. Але, на горе наше, сучасність осьось зіб'є нас на витрату часу в блуканні до самопізнання в темному сьогоднішньому і в загрозливому прийдешньому закутаному у хмарі невідомості майбутніх форм людського життя, прорізаними блискавками тих небезпек, що в першу чергу наближаються до людей обманутих і збаламучених чесними джентельменами, що не мають сили боронити ще не втрачене наше існуєве, яке колись починало формувати наші душі з осередками вічної юності й добра.

І ось, коли ми деякі приклади думок проф. Державина розглянемо, то не тільки це буде корисно для нас, але й для його самого: він побачить, що він не сам серед егоїстичних блазнів і що ще є дехто для сміливого визначення речей уявних і речей реальних. Бо тепер ставлення проф. Державина до літературних фактів таке саме, як у найпонурішого деспота, в якого ясна думка затемнена чуттям потреби біжучої хвилини, а не часу. А твердження в такому сенсі впливають тільки на дітей, і завжди подобаються тільки дітям із уст матерінх. Але коли вона потакує маленькові синкові в хаті про те, що він дідовою ковінкою поб'є ляхів і москалів, які йтимуть на Київ, то при людях надворі вона не буде говорити про таку могутність свого синка... І проф. Державин не мусів би публікувати такі твердження, яких він допустився 9 грудня 1951 року в паризькій газеті. Там він твердить:

"Орест розкриває в грандіозних образах ідею батьківщини, як містичної єдності живих і мертвих і ненароджених, яка подолає темні сили сучасності:

Здригнулася земля і запах м'яти
над нею хвилями зашелестів",

Після Шевченкового цього самого образу: "Упав Марко й земля задрижала" так часто у звичайних наших розмовах і в літературі здригається земля, що цей образ став ординарним штампом, який жадного враження в душі не викликає вже. І в Ореста це ніяка творчість, а звичайне взяття того, чим користуються неперебірливі літератори і загал. Воно стало вже постійним епічним порівнянням так само, як і епітет "синій" в народній вислові „синє море". І я не знаю, з якою метою підносять у нашу поезію і латає і хватане, неначе якісь справжні відкриття.

І далі, в цій самій статті проф. Державин навіть заплющує очі на всім знану книгу Біблію і твердить знов про свого протеже, як про виняткового літератора що вживає у своїх віршах незвичайних малионків і для доказу подає ось цей приклад:

"І з неба супроводячи когорті,
течуть рухливі світляні стовпи,
і шириться в країні світло горде
як благовістя щасної доби."

А воно винятковий літератор переробив Мойсеєву картину повороту жидів із Єгипту та й ні кує ні меле:

"Господь же йшов перед ними стовпом хмаряним удень, а вночі стовпом вогненным, щоб можна було йти і вдень і вночі"... (13 глава, 21 вірш, 2 книга Мойсея). У Мойсея один стовп супроводить жидів, а в Ореста багато стовпів. Орест поколов жидівський стовп на многість огнених обаполів і вийшов з їх смугнастий кущ, або вогненна пляма. Орест не знає того мистецького ефекту, що многість, гурт ніколи не дають конкретних картин і завжди в душі лишають невдоволеність і досаду. Такий спосіб ставати поетом доступний кожному 16-літньому гімназисту. Це ж однаково, якби хто сказав: "У Килийськім полі текла ріка", а другий, щоб підсилити враження, узяв та й сказав: "У Килийськім полі текло тисяча річечок"... І він би зробив з ріки болотяну пляму у Килийськім полі.

Ні, панове, таку творчість по всьому світі називають підробкою, або фальшивкою творчості, тільки жаль, за неї не карають тюрмою, а тільки карають за фальшування монет. І її тільки формалістичні софісти можуть боронити, більш ніхто.

І ми знємо, що і проф. Державин дуже шанує неокласичну школу в Україні, а через те і останнього її епігона, Ореста, вводить у пошану як частину того німбу, який оточує діячів згаданої школи. Ми її теж не відкидаємо, але тільки з тих меж, що визначають її як науку віршування для середніх і вищих шкіл та й годі, бо жадний неокласик, хоч який він був освічений, не спромігся ні в один свій твір увести плід своєї уяви, а завжди тяг туди або ціле надбання іншого поета, або переробляв чуже на своє. І писання наших неокласиків можна рекомендувати тільки тим школярам, які випробовують власну думку чужими формами слова. І вже ніяк не можна говорити цілій нації, або частині її, що неокласики несуть оригінальний світогляд, або оригінальні витвори уяви. А коли вже хочеться щось подібне проповідувати, то не треба виходити з хати і казати на ввесь народ, що мій синок дідовою ковінкою поб'є і ляхів і москалів, що, побратись обнявшись, ітимуть на Київ.

І ніхто інший, як тільки неокласична школа узаконила нам користуватися чужими творами, як матеріалом для своєї писанини. І коли з'явиться якийсь плагіатор на всю руку і на всю губу, то в цім буде винна тільки вона, а не якийсь злодійський талант.

І не дурно уже й тепер усі "списувателі й починателі" в літературі однодушно боронять неокласичну школу, бо вона їм дозволяє не тільки вільно поводитись з чужими творами, але й писати рецензії без порівняльних прикладів, яких завжди вимагає наукова критична думка. Неокласики ввели в моду тільки ось такі "філософські" засоби її: "Це гарний твір, бо мені подобається, а це поганій, бо мені не подобається." І сам проф. Державин веде перед усім таким естетам. Так, коли він критикує якесь явище, то тільки говорить: Це ось із Гоголя, а це ось відти. А щоб привести приклад подібності з того Гоголя, то чогось і не спромогається. І виходять у нього чудернацькі курйози на зразок: "Не веріш?. Одін мене не веріл, так за это я ему рожу перемеріл". Ось, наприклад, його твердження про впливи Гоголя на Осьмачку: "Тільки аж за великим шляхом, що перетинав Попівку впоперек чулося собаче виття у тім напрямку, де малися бути колгоспна управа. Виття переходило у жа-

лібний гавкіт, то знов ставало на тій мірі, на якій почалося. Під час такого собачого горя люди перекидаються між собою хоч дуже значущими словами, а хоч мовчать. Мовчали і жінки"... Цей уривок із моого твору має бути зразком впливів на "План до двору" Гоголевої творчості. А де ж той уривок з Гоголя, щоб стояв поруч моого і говорив про свою перемогу? Нема в статті пана професора. Та чи хто й пригадає, у якім творі Гоголь писав про собак, крім того місця, де Іван Іванович говорить: „Он і діти приходять бавитися з моїми собаками, і я їм нічого не кажу... Нехай бавляться.“ І говорити про Гоголів вплив на Осьмачку, спираючись на виписану лише з його книжки цитату, це творити найнижчої проби апокрифи й робити неокласичну школу універсальною так само, як і Ленінову науку, що хоче стати універсальною в брехні, яка силкується замінити логіку фактів і стати віч-на-віч на прю з творцем фактів, з самим Богом. І такі всі статті про мою творчість, які були друковані в "Сучасній Україні" 1952 року, у місяцях червні, липні й серпні, і звалися „Проза Теодосія Осьмачки“.

Значить, коли чути присутність Гоголя в моїй творчості, а не можна цього фактично доказати, то тільки можна говорити, що Осьмачка своїми творами робить у душі читача подібний настрій до того, що виявляється після читання Гоголя. Але ж це не будуть сліди впливу, а буде щось поважніше, яке потрібно зменшити неокласикам, якщо не можна цілком знівелювати. Бо ж те, що Гоголь пише про чортів і Осьмачка про деяких з них розповідає, ще не буде залежністю від попереднього творця так само, як і те, що пише Дмитро Туптало про святих і пише Сельма Лагерлоф про них.

Таким чином, якби ми їхали чи йшли невідомими обшарами просторів землі, і нам щоб назустріч дихнула пожежа димом, то ми по його смалитині певно могли б догадатися про те, що горить: чи село, чи скирта соломи в степу і чи ліс повнолистий, а чи бір. Так само, не знаючи життя чужої якоїсь нації, ми давши собо труду придивитися до критичної думки про її мистецтво, сміливо могли б зробити висновки про те, які прошарки людності піддані небезпеці загубити моральні межі своїх людських і громадських стосунків, або які прошарки мають натисковий рух до розвитку. Але про своє мистецтво тут, за кордоном і про його образ у критичній думці ми цього не можемо сказати. Бо цієї думки в нас нема. Ми тільки можемо робити висновки з писань про мистецтво про їх авторів. А в данім разі про проф. Державина. Його душа ще опирається перед силами нашої безпринципності. Вона ще навіть у неокласично-софістичному задимленні чути держиться якоїсь власної філософії, щоб оборонити чистоту своїх поглядів, які в кожній людині мали свої весінні та запахущі початки розумового життя. Коли проф. Державин говорить, що Орест пише потужними образами, то він перед собою щирій і нас і не обманює, бо справді картина, що створив Шевченко, навіть пересаджена в чужу словесну форму, зберігає контури ті, які дав їй перший творець... Та ї Мойсейов образ, утративши в рельєфності, лишається поважною плямою у пана Ореста так само, як і дитина, що була русявою у батьків, лишається майже такою і в того злодія, що вкрав її і переодяг. Тільки, що коли право знаходить украдене маленьке життя, то вимагає кари за неморальний вчинок. Чого ж тоді

наша критика наполовину тільки розкриває правдивість мистецьких явищ, бо просто кидає про їх недодумані думки і таким чином утворює ще густішу тьму над нашою літературою і ми мовчимо?..

Отже вибачте, Вельмишановний Пане Професоре, за все, бо, кажучи стилем давньої Еллади, виходить, що хто не рахується з фактами, той зневажає волю богів!..

ДРУГИЙ ПРИКЛАД

"І щось як робить, то не знає,
чи молиться,
чи голиться,
чи Господа зневажає"...

Дмитро Загул.

Ми називаємо бездарним якось письменника через те, що він живе реальним життям одним таким, як і всі інші люди, а міряє враження від його одержаними враженнями від читання книжок. І через те так легко знаходити в його писаннях сліди чужих творів. І такий письменник для критика стає, неначе тим словом, по якому філолог дошукується корінного гнізда кількох слів. І одержує він ганебне тавро осуду й не допускається між мистецькі твори слова.

Але в українській літературі критики немає... І всі письменники, талановиті і бездарні, як і ув'язнені в радянській тюрмі, між якими є винні й невинні, побратерськи ділять зневагу читачів, яку вони обидва теж по-братерськи і утворювали: талановитий сміливістю і новизною книжки відштовхував пібліку, а бездарний тим, що його книжка повна штампів така нудна, як і те місце, на якому роблять цеглу і на якому вона лежить. Моральний тягар такого становища переживає і автор цієї статті.

А спробуйте для штуки перекласти на чужі мови, тільки не на польську, "Старший Боярин", або "Плян до двору" і ви побачите, що ці твори будуть привітані критикою чужою і чужими читачами з більшою увагою, ніж вітали вони переклади наших найбільших класиків. Чи перекладіть "Думу про Зінька Самгородського" — чи не завоює вона собі таке становище у світовій літературі, як і добрий твір "Старої Едди", а переклавши хоч одну пісню з "Поета" та не октавами, а тільки точно переказавши вислови, ю матимете відгуки такі, як про твір написаний винятковим поетом. Адже ніби як завдаток до моїх останніх слів є те, що Галичина за Осьмаччину творчість двічі давала перші премії. Я не кажу, що премії дають у кожній нації наймудріші люди, але кажу, що таке роблять найкультурніші й найчутливіші. І видно, українська найславніша газета "Свобода" є не найкультурніша й не найчутливіша, а тільки наймудріша, що не повірила свіжій історії культури першої своєї батьківщини і вхопилася за нетямущу рецензію якогось пана з Варшави, аби показати, що й мужик може інколи так думати як і "уродзний пан". І через те, що таке трапляється дуже рідко, то ми і випускаємо це місце з газети для любителів афоризмів, сентенцій і виняткових фактів із культури людської: "Але там, де Лободовський сам безпосередньо знайомиться з українським письменством, його оцінки глибокі і вірні. За такі треба вважати оцінку роману Багряного, "Сад Гетсиманський", "Поет" Осьмачки. Суцільний хаос, в якому все склубочене й поплутане" (4 травня, 1952 рік, "Свобода", недільне видання). І я мовчки проминув би цей ду-

ховній подвиг "Свободи", справлений на розвиток нашого письменства і на ганьбу історичним нашим ворогам, якби був не зустрівся в Канаді з однією освіченою панею, яка сказала: "Наші люди дуже високо цінують думку пана Лободовського". І я рішив прочитати твори шановного пана й написати про них і про нього. Тим більше, що ще при читанні Його статті у моїй хлопській голові виникла непевність: чи пан завжди буває розумний, чи ні. І тепер прохаю звернути увагу, що він вважає дефектами в поезії і в данім разі в "Поеті": "Широка поема Осьмачки цілковитий хаос, де все склубочене й переплутане: гіперметафори з макабричною пародією, словесні експерименти з тирадами й випадами в стилі Байрона піднесенного до третього ступня, елефантізм розшалілого експресіонізму з найбільшими простацькими банальностями — а поруч цього розкидані тут і там досконалі мистецькі образи, вдалі деякі строфи і навіть цілі уступи... Словом город не полотни, усякого зілля повний." (Стаття: "Українська еміграційна література", газета: "Сучасна Україна", ч. 11, 18, 5, 1952).

Як бачимо з цих слів, то вони проказані одним духом, неначе Дельфійської Піфії словеса, яким треба вірити без доказів і коментарів так само, як слухали і вірили колись рабі кожному прокльонові свого планетатора. Бо коли в поемі є десь хаос, мусиш дати шматок Його побачити. І коли є гіперметафори, покажи і докази, що вони поетичний дефект, а не невігластво критика, або Його шантаж, бо до цього часу всі поетики людства вважають за дефект поетичних творів відсутність у них метафор і гіперметафор.

Так само, коли в "Поеті" є піднесеність стилю до стилю Байрона третього ступня, розкажи нам, що таке перший, другий і третій ступінь стилю. Щодо елефантізму, то я тільки знаю, що по-англійськи "елевант" значить слон. І для мене нова поетика із слонізмом не зрозуміла і я не претендую на Його показ, бо думаю, що це якось польська лайка на зразок московського матюка. І я кажу, що не давати ніяких доказів обвинувачень твору це плюнуть на великий обшар української культури, на всіх тих людей, що писали добре рецензії і на передніші твори Осьмачки і на "Поета". Цебто на Єфремова, Винниченка, Шереха, Костецького, Кошелівця, Грицая й Маланюка, і так далі. Якби "Поет" був мій перший твір, і щоб довелося на нього писати панові Лободовському першу рецензію, ну то він би мав право писати так, як Його веліло б розуміння, а тепер, коли він говорить про єднання з українцями, і думку збудовану видатнішими українцями про Осьмаччину творчість так зневажає, то це той лицар, що дивиться дамі на коліна і говорить про любов, і той, що лає Юду і не спускає очей із Його гаманця..

І сказати на твір хаос, це не значить, що він не має мистецької вартості, коли в йому картині й обrazy оригінального витвору. Такий твір завжди пробуває у мистців слова в найбільшій увазі і збуджує уяву до найвищої межі захоплення, а потім і утоми, бо він хаос, а не стрункий твір Софокла чи Меріме. А проте він так само, як і погляд на ті незвичні для ока панорами, що відкриваються глядачеві з поїзду, з високих гір у долину, або з лету літака. Вони не сюжетні, вони не зв'язані однією думкою, а проте уяві й серцю надзвичайно цікаві. І найкращий зразок літературного хаосу такого навіть, що жадна душа не розібрала й не розбере вовкі, яка в ньому композиція і про що ж

саме йде мова в нім — це є "Откровеніє Івана Богослова". Щождо картин, то їх там такі колосальні черги і такі вражаючі своїм рухом, як восени надокеанські громові хмари, або густий лет птахів до вирю у тихі дні, заткані у прозорості білою павутиною. Там кожна картина існує сама по собі і без зв'язку комбінативною сюжетною думкою, тільки ми відчуваємо єдиний екстаз почуття, який їх викидає до життя і завжди вражає нашу увагу до стрясу всієї душі.

Таке явище творчого духу ніколи не викликало зневаги у найбільших мистців і філософів світу, бо без людського екстазу картини в уяві не можуть виникнути, і без картин у байдужої людини не можна викликати найменшого почуття... Екстаз, патос... Цими термінами люди означають найвищий прояв життя у мистецтві слова. І в чому б вони не виявлялися — чи в хаосі картин, чи в картинах організованих конструктивною думкою сюжету, — однаково для нашої уяви і для серця вони були, є і будуть цікаві. Ось як Тен пише про хаос у Дантовім творі "Божественна Комедія":

"Коли Данте пише, він захоплений. І Його страждений крик завжди у найвищім екстазі, і хаотична послідовність Його пекельності чи містичних картин мчить нас разом з ним до очевидних і справжніх предметів патосу" ... (Історія англійської літератури, книжка 2, сторінка 294-295).

Значить, і для Тена хаос картин не є дефект через ті самі причини, що я тут виклав, тільки вони такі для "Свободи", яка так само розумна, як і пан Лободовський, опинившись перед потребою висловити свою думку. Ніхто не скаже, що в моїм "Поеті" немає картин, і через те ніхто не має права сказати, що він не створений глибоким почуттям.

А це вже є найбільша ознака Його поетичності.

Крім того, я протестую проти всякої хаотичності "Поета" як проти людської так і божественної, бо явно цей твір кожною своєю піснею несе окрему картину й основа Його струнко визначена для їх змін. Картини абсолютно ще нечувані й небачені у мистецтві. І коли з кожної виписати окрему думку і потім разом прочитати, то з них виникне те, що хотів сказати автор.

2. І далі, говорити, що склубочені й поплутані метафори разом з макабричними пародіями, неначе є десь якесь правило, що або писати окремо макабричні пародії, або метафори. Адже макабрична пародія завжди складає цілий шматок композиції твору, а метафори служать прикрасою і до пародій і до поважних течій слів... Мішає мудра голова колір з композиційними частинами, прикрасу ставить у рівність з тим, що потрібує прикраси. Це однаково, що обвинувачувати чоловіка, що він шапку надіва на голову, а чоботи на ноги.

А про банальності і про розшалілій експресіонізм просто немає чого говорити, бо коли пан Лободовський ставить у рівність композиційну частину з її прикрасою, то значить, що він не знає, про що говорити. І тому я певен, що і в данім разі він наколотив попелу з борошном: може якраз він мої емоційні лайки зве розшалілим експресіонізмом, а банальностями все те, що я ставлю завжди як тло для гарного, аби воно рельєфніше виступало у певних картинах. І в додаток до сказаного я заявлю, що хотів би завжди писати розшалілим експресіонізмом, бо він є той неспокій, що оживляє всякий мистецький твір. І виходить, що

“КОЛОМИЯ є ГАРНЕ МІСТО...”

“Коломия є гарне місто. В ньому є ратуш і ринок”.

(З читанки Матвійчука.)

Але спочатку коротенький вступ. Перш за все в дитинстві я до Коломиї мав величезну симпатію. Я уявляв собі те місто все залите сонцем, а її людей за представників якоїсь вищої раси. Причиною того було те, що мене в школі вчили, що є коломийки, що є спеціальний коломийковий вірш, чого нема ніде в нас в іншому місті.. Це й викликало цю мою надзвичайну повагу до Коломиї. Пізніше, коли я побачив коломийських „професорів“ і протягом кількох років мусів навчати своїх учнів великий істині, що “Коломия є гарне місто“, бо там „є ратуш і ринок“, — вся моя повага до цього невинного міста щезла, „яко дим от лиця землі“.

Подруге, я справді люблю бандерівців. Не тільки тому, що я стою на засаді, що у великому національному господарстві й старий деркач пригодиться (для тих, що мову вивчали лише за читанками Матвійчука, мушу пояснити, що деркач — це старий, цілком змечений уже, вінник), а й тому, що вони часом і щось добре зроблять.

Потрет, я дуже люблю критику, шаную право кожного на неї, вважаю її корисною і часто-густо друкую твори, у яких висловлені думки цілком протилежні моїм, або в яких мене просто лають.

А тепер про саму справу. Отже, якої ж читанки треба нашим дітям у Канаді і США? Це питання фактично поставлено в торонтонському тижневику “Гомін України“ у статті „Чи поворот до кволового етнографізму“ („Г. У.“, ч. 9, 28. 2. 53 р.). Дозволю собі відступити від свого принципу не сперечатися з своїми критиками. Відступаю від нього тому, що тут мова мовиться не про мій особистий твір, а про мій, вірніше, утвір — мою читанку для четвертої класи „Лані“. Мова тут не про мої літературні здібності й талант, а про мій підхід до справи нашої освіти, тому вважаю за можливе — й потрібне навіть, — сперечатись з своїми критиками.

Ор. Павлів, автор згаданої статті, написав рецензію-статью дуже нефахову (пізніше доведу це), свідомо ставлячи свою метою не допустити моєї читанки до

одному потрібно хусточку до носа, а другому батіг до штанців.

3. І жадна поетика не має змоги призначати певних місць ні для метафор, ні для банальностей, ні для пародій, ні для всяких розшаліостей. Спробуйте, будь ласка, Шевченків твір „Сон“ упхнути в якусь композиційну розміреність як загальну так часткову.. Або Міцкевичові „Дзяди“... І через те я говорю, що з такої критики виступає два припущення: хоч пан Лободовський такий самий невіглас, або найновішої марки “валенродист” з старою римською філософією: розділяй і володій. Бо й чого ж він ще й кидає між українську газетярську братію те, що я сперечаюся з Байроном і ганебно зазнаю поразки. Мовляв, дивітесь, який задавака. Це ж однаково, що кинути між завжди розлучених собак палицю, на яку вони кинуться гуртом, аж шерсть завихрить угоро...

(Зак. в наст. числі)

школі, бодай до тих, які є під впливом бандерівців, залишивши в тих школах читанки Матвійчука, які виховують дітей, що пупом землі української є Коломия, бо в ній „є ринок і ратуш“. Він запевняє, що я захопився етнографізмом, а тому в моїй читанці є „брак національно-виховних матеріалів“. Етнографічних матеріалів (казка і дві народні пісні) в моїй читанці є лише 3.5 сторінки з усіх 96, або 3.6%. Це найбільший недолік моєї читанки, і я дивуюсь, як критика досі того не завважила. Зробив це я тільки тому, що хотів мати місце на деякі теми, які на мою думку були бажані в читанці, а серед етнографічних матеріалів я їх знайти не міг. Чи я зробив правильно, сказати важко, але я скильний вважати це за свою помилку, яку в наступному виданні треба буде виправити. Якщо 3.6% етнографічних матеріалів справді роблять „поворот до кволового етнографізму“, то я візнаю, що мій критик мав чесні наміри. Згадаю, що одна з тих пісень історична (про канальські роботи), то ж етнографізму буде лише яких 2-2.5%.

Друге твердження, що композиція читанки “досить хаотична“, треба було „розміожити“ (істіно-русске словечко!) „за кличами, темами, або циклями“. Одним словом я мусів написати „се лев, а не собака“, бо матеріал у читанці розміщені строго за циклями: від початку до стор. 31 є літньо-осінні матеріали, а на 31 стор. показано зимовий краєвид, який так хвалить критик, і вірш „Мамо, іде вже зима..“ Зимовий цикль кінчається на стор. 70, бо на 71-й уже вміщено Васильченкове оповідання „Дитинство Тараса Шевченка“, виразно весняного характеру. Відти до самого кінця йде весняний цикль, який під кінець переходить у літній („Дощ“ Васильченка й Малишка та „Дніпро“ М. Гоголя). Треба бути цілком нефахівцем, або упередженим коломийським патріотом, щоб цього не побачити.

Ор. Павлів намагається зробити враження об'єктивного критика, бо певен, що інакше йому навіть читачі

ВЖЕ ВИЙШЛА З ДРУКУ І ПРОДАЄТЬСЯ
ЧИТАНКА ДЛЯ 5-Ї КЛЯСІ —

ПЕТРО ВОЛИНЯК

ДНІПРО

Читанка складена з розрахунком на використання не тільки в рідних школах, а й на курсах для дорослих і головне для самоосвіти. У ній багато контрольних запитань, завдань для самостійної праці, пояснень тощо. Книжка багато ілюстрована, видрукована на гарному папері, обкладинка роботи мистця Вол. Коржевівського, 112 сторінок друку великого формату (більший від „Ланів“).

Всі тексти цілком нові, які не були ще ні в яких читанках. Тематика текстів різноманітна й цікава. Серед авторів знайдете в ній класиків нашої літератури, кращих сучасних авторів з України й еміграції та кращі зразки з народньої творчості різних жанрів.

Ціна цієї книжки тільки 1.25 дол. разом з пересилкою.

Кольпортерам і книгарням відповідний опуст (залежно від кількості закуплених книжок і способу розрахунку).

Замовляти: Nowi Dni, Box 452, Term. A, Toronto, Ont., Canada.

„Гомону України“ не повірять, тому він дуже похвально пише про мое оповідання в читанці — „Васильків лист“. Ось його слова: „Річ дуже сильна, написана із знанням дитячої психіки (страх перед осиротінням) та знанням советської дійсності. Воно болюче сприймається і глибоко переживається дітьми.“ Боюсь, що аж на таку оцінку я не заслужив. Але після цього всього, мій критик ставить кілька „але“, метою яких є зрівняти це оповідання з землею, не розуміючи, що після тих його похвал ніякі „але“ вже нічого не вдіють. Головним „але“ є закіп мені, що я „вбрал його (оповідання) у форму листа“. Справді, оповідання написано від першої особи, дуже важка форма, з якою в нашій літературі близьку справлялась лише Марко Вовчок. Вона була щаслива тим, що в той час ніхто не звав це її недоглядом, як то робить Ор. Павлів. Поскольки я живу не в СРСР і певен, що за це мене ніхто не розстріляє, то я дозволю собі пожартувати: убрали це оповідання у форму листа, бо так моja авторська ліва нога захотіла.. Но що я можу ще на те сказати, одержавши таку гарну оцінку моого критика?..

Є в мене в читанці одна-єдина казка та й та критикам з „Гомону України“ не подобалась. Звесьма вона „Чоловік та лев“. Мій вибір зупинився на цій казці тому, що вона коротка (не хотів вжити багато місця на „кволій етнографізм“!) і нашим дітям зовсім невідома. По казці я ставлю дітям три запитання, останнє з яких таке: „Чим переміг чоловік лева?“ На це запитання ціла кляса мені відповіла: „Розумом!“ Мій же критик, педагог з стажем, але очевидно у викладанні істин „Коломия є гарне місто“, — на це запитання відповідає: „Недолугим хитруванням!“ Справді недолугим хитруванням лише можна пояснити таку „об'єктивність“ критика.

Засуджує критик і те, що я віддав „таку тему, як Київ“, В. Сосюрі. Мушу пояснити, що я не складав хрестоматію з історії літератури, а лише читанку для 4-ї класи убогої еміграційної школи. Отже, авторами я ніяк не цікавився, а тільки творами. Твір же цей чудовий своєю ширістю, неповторний музичністю вірша й ідеально патріотичний. Тому я на ньому й зупинився. Щоб не бути голословним, дозволю собі привести рефрен його:

Рідне, ясноглаве,
Молодий наш день,
Горде місто слави,
Сонця і пісень...

Але глибоке Сосюрине „молодий наш день“ для тих, що привикли змалку повторювати „Коломия є гарне місто“, бо „в ньому є ратуш і ринок“, мабуть нічого не говорить.

Вірша I. Баряного „Рідна мова“, хоч у ньому й багато „ідейно-виховавчого моменту“, за який так ніби воюють Ор. Павлів і „Гомін України“, в цій статті зовсім не помічено.

І так уся критика на половині газетної сторінки! Таку само рацію має критик і в справі критики приказок, і в справі того, що я вмістив три вірші Наталі Забіли про місяці (м. і. прекрасні речі!), хоч мусів був замість того вмістити її переклад „Слова о полку Ігоревім“, зовсім не знаючи того, що „Слово“ є в програмі 8-ї класи середньої школи, а не в 4-й початкової еміграційної... Те саме й з Лесею Українкою: нащо я вмістив її вірш „Зима“? А що я мусів дати з її творів у четверту читанку? Чи не уривок з „Боярині“ чи „На полі крові“?..

Але досить і цього, щоб переконатись у „шиrostі й фаховості“ критиків з „Гомону України“, цих справжніх неперевершених, поки що, коломийських патріотів, які скоріш дадуть відрубати собі вухо, як побачити читанку, у якій не буде „Владків“, „Ромців“ і в центрі всієї України не стоятиме Коломия, у якій „є ратуш і ринок“.

Яку ж мету мали перед собою редактори з „Гомону України“, замовляючи саме таку статтю про читанку? Мета дуже ясна: не піддавайтесь на провокацію нашого ворога, — того богопротивного Волиняка! — і, бороня Боже, не замініть „Ланами“ Матвійчукової читанки, стрижнем якої є „Коломия є гарне місто“, бо „в ньому є ратуш і ринок“! Коли це станеться то ми, мовляв, утратимо свої впливи на виховання з наших дітей „справжніх патріотів-соборників“.

Признаюся, що мені дуже неприємно писати це про цю партію, бо ще на початку я зазначив, що справді люблю бандерівців. Тим більше мені неприємно, що вони використали для цього старшу людину, з титулом професора, хоч не секрет ні кому, що він є викладач середньої школи, людину, яку врешті я шанував і яка розуміє свою невдячну ролю настільки, що навіть посоромилася підписати цю статтю своїм ім'ям.

Я вважаю, що читанки Матвійчука, які зараз мають прийняті в школах Канади і США, є тепер найбільшим злом, розповсюджувачами найбільшої неписьменності, безкультурності. А тому кожна спроба замінити їх (я далекий від думки, що моя читанка ідеальна!) мусить бути всебічно підтримана не тільки вчителями й батьками, а й партіями. Це є питання нашого дальшого існування в ціх країнах. Ці читанки на мою думку найбільше завинили у вихованні отого масового почуття меншевартої, яке сьогодні є найбільшим нашим тормозом на цьому континенті. За браком місця я не наводжу прикладів, але раджу моїм критикам з „Гомону України“, замість того, щоб підтасовувати факти в моїй читанці, взяти лише Шевченкові тексти, які вміщені в Матвійчукових читанках, і порівняти їх з „Кобзарем“. Аж тоді ви переконаєтесь, що в Канаді Шевченка „вправляють“ так, як ніколи ніхто ще не посмів його вправляти, навіть у більшовиків. Тільки цього досить, щоб ті читанки спалити негайно.

Словниковий запас усіх чотирьох читанок Матвійчука не перебільшує 400-500 слів, у той час, як мова австралійського бушмена сьогодні має до 600 слів... Я, працюючи в канадській школі поверх чотирьох років, часто чую від батьків: „Я не хочу моїй дитині великої грамоти — аби вона по школі вміла прочитати „Український Голос“. Я безсилий пояснити тим батькам, що навіть канадська українська газета має в своїм словнику кілька тисяч слів і що після Матвійчукових чита-

Леонід Полтава

ЗАЦВІТАЮТЬ САДИ..

Зацвітають сади, кучерявляться хмари.
У весну мов у браму влітає Земля,
Браму ту, за якою — глибока рілля,
І велика любов, і надійний товариш.

Як же гарно відчути земельну силу,
І збегнути еством, і пізнати до меж,
Що у леті земному — ти теж вітрило,
І у вічності лету — ти вічність теж.

нок його дитина таки тієї газети не вчитає і мусить читати лише англійські, цебто за рік-два забуде все, що вона навчилась у школі.

Отже, першим завданням читанок є дати дитині запас слів. Це я мав на увазі складаючи свою читнику. Осягається це різноманітністю тематики (а не авторів, шан. пане Павлів!). Тому я й урізноманітнював цю тематику. Я категорично засуджу оту убогу галицько-просвітянську теорію "українознавчої тематики", до якої належать лише історичні й літературно мовні теми. До українознавства, якщо вже примиритись з цим убогим терміном, мусимо зараховувати все: історію, літературу, природознавство й краєзнавство, рослинність і тваринний світ, морезнавство — одним словом усе, що є в Україні, що їй належить і що фактично її творить. Великий педагог Ушинський (не хвилюйтесь, панове критики, бо він теж українець!) писав: "А воля, простір, а природа, чудові околиці міста, а оці пахучі балки і схильовані лани, а рожева весна й золотиста осінь — хіба вони не були нашими вихователями?" І хіба це все не є класичне „українознавство“? Чи наше українознавство має обмежуватись лише „поклоном двом Тарасам: Чупринці й Шевченкові?“ (Між іншим цей ганебний знак рівенства між цими двома Тарасами, та ще й з виразною перевагою першого, хіба не є виключно продуктом Матвійчукових читанок, з тим убивчим „Коломия є гарне місто...“!)

Другим завданням є, дати українську будову речення. В усіх же читанках Матвійчука будова речення має спільногого з українською мовою стільки, скільки ідея монополії Коломиї в українському житті з правою. Не наводжу прикладів, але кожен може перевірити, що будова речення там німецька й польська.

Третє, що мусимо врахувати при укладанні наших читанок, це ідея неподільності України. Дитина мусить знати, що Україна є одна і ніякі кордони, ніяка окупація й поневолення її не поділять. Злочин зробить той, хто втвокмачуватиме в дитячі голови (та й дорослим також), що на еміграції самі праведники, а в Україні лишились самі грішники. Якби так справді було, то треба б вже негайно припинити всі наші зусилля над збереженням свого національного я на чужині, треба негайно було б розв'язати всі наші організації, бо це все стало б марною витратою енергії й коштів. Ось чому я вважаю за шкідливе творити читанку лише на еміграційних матеріалах, ось чого я не боюсь користатись з творів Тичини, Сосюри, Рильського та інших, звичайно, показуючи дитині ворога, його ворожу нам роботу, виховуючи в дитині ненависть до окупанта. Це останнє й було причиною, що я вмістив у своїй читанці цілу серію протиросійських приказок. В державних умовах, може, це буде й зайвим, але сьогодні, коли ми мусимо протиставитись велетенській російській пропаганді, коли перебуваємо в стані найгрізнишої боротьби з Росією, — це конечне й невідклиичне.

Але не сміємо тут перейти межі. Не сміємо перетворити наше виховання в повторювання гасел і кличів, чого домагається від мене Ор. Павлів. У тих, що привикли учити з читанок з коломийським "соборництвом" є щось спільне з російським більшовизмом, бодай у смаках і в методах. Хоч би оці самі кличі в підручниках. Я пригадую собі один такий клич: "Молоко колхозних коров — пролетарським дітям!" Як ви думаете, читачу, що це мало б означати? Це — заголовок розділу органічної хемії для старших клас семи-

літкі, підручника складеного "за гаслами й кличами", чого від мене домагається "Гомін України". Звичайно, вони сказали б мені переробити це гасло, щось на зразок оцього: "Молоко українських корів — дітям українського безклясового суспільства!"

Ставши на цій засаді, я уподібнився б більшовикам, які в своїх читанках замінили любов до Бога й батька-матері, любов до природи й до людей любов'ю до „сонцедайного вождя“ й своєї людененависної держави. Ви закидаєте мені, що я вдарився в етнографізм, відступаючи від цього російсько-більшовицького принципу будови читанок, який так вам смакує? Так, я вмістив оповідання Коцюбинського „Харія“, прекрасне оповідання про чудову дівчинку, яка пішла жати, бо в неї помер тато, а мама важко захворіла. Та це далеко до „кволового етнографізму“. І коли я вкінці цього оповідання подаю ряд приказок, що підсилюють ідею любові дітей до батька й матері, ідею працьовитості й чесності дитини („Добрі діти батькам вінець, а погані кінець“ та інші), то це те ж кволий етнографізм? І чи приказки взагалі можна вважати етнографізмом у негативному значенні слова?

Намір наслідувати „великого старшого брата“ в методах пропаганди й тактики в коломийських патріотів є просто вражаючим. Наведу пару прикладів. Хто, наприклад, з людей середнього й старшого віку, що вирошли в Україні, не пригадує собі огидної піонерсько-комсомольської пісеньки „Із лесов, лесов дремучих“? У тій пісеньці є знаменитий приспів, від якого в кожного порядного українця болить живіт і починає смертельно нудити:

Все пушки, пушки, грохоталі,
Трещал наш пулемъєт,
Бандіти отступалі,
Таваріщи, вперед!

„Бандіти“ в цій пісні означають війська УНР, петлюрівців, які так допекли „старшому братові“. Але як же здивується чимала кількість моїх читачів, що ця пісенька перероблена на „народну пісню УПА з Станіславова“, награна сумівським кобзарським ансамблем під керівництвом Ганущевського на плити й поширюється в світі, як „народний епос УПА“. Цей самий приспів, звичайно, змінено і він тепер виглядає так:

Із горя хмари потемніли,
А з моря йде туман,
Скажи, чого задумався,
Скажи наш отаман!

На жаль, сьогодні я не можу дати прикладу, як перероблена на „упівську“ друга подібна пісня (загубив свої нотатки) — „Наш паровоз“, у якій є такі словечка:

Ми діти тех, кто виступал
На бой с Центральної Радой...

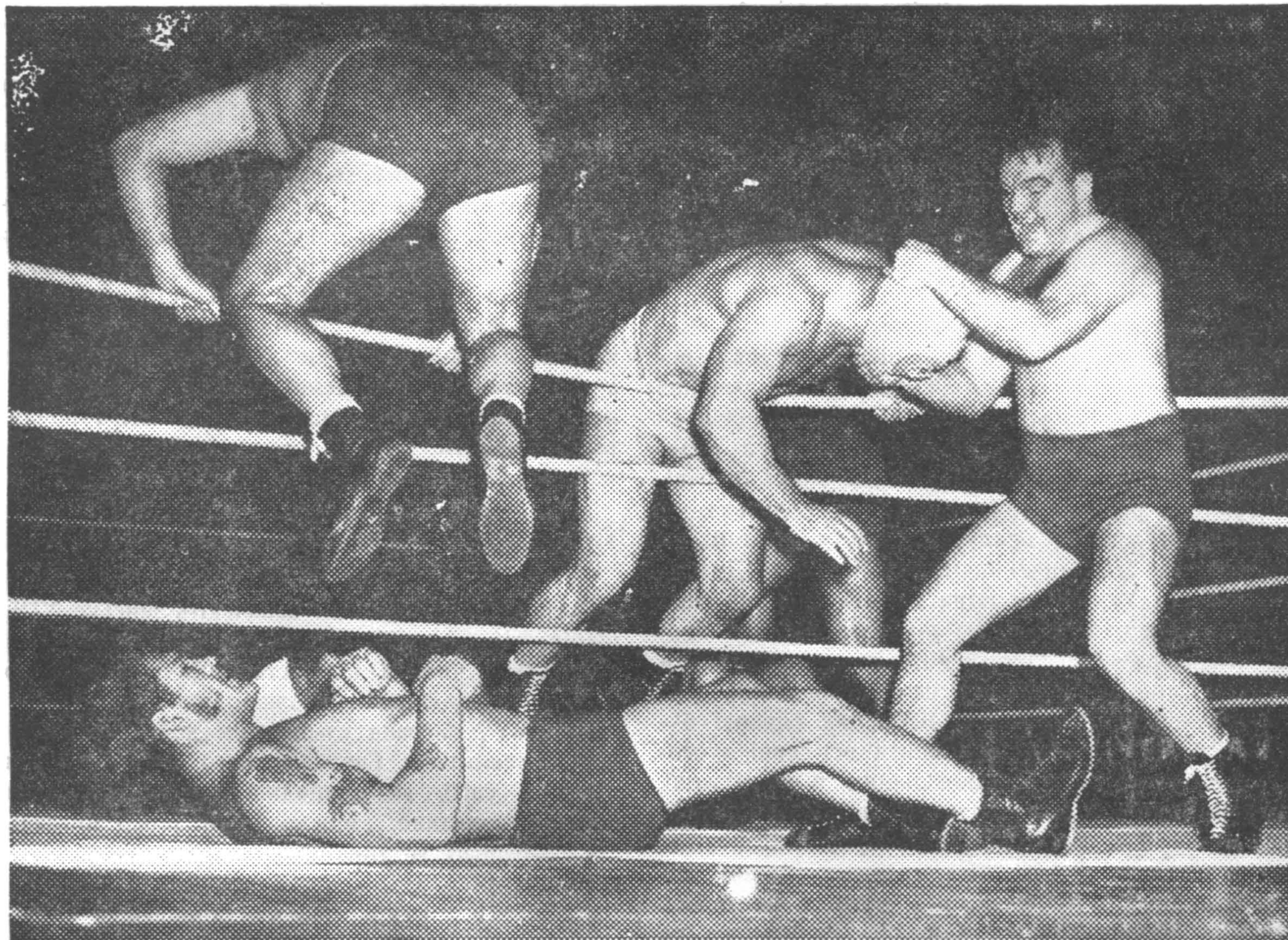
Така неперебірливість у смаках і в методах виховання серед значної кількості членства й прихильників тієї партії саме отими Матвійчуковими і їм подібними читанками, будованими на „гаслах і кличах“, на грубому раціоналізмі. Шкідливість такого „народного“ епосу УПА є очевидна кожному. Про мистецьку сторону цього витвору й говорити нема чого, бо коли вона противна в оригіналі і співали її лише покідьки суспільства, то що говорити про її переробку, коли на місці бойових слів („Все пушки...“) у тій же мелодії стоять слова похоронні. Це те саме, що співати „Христос воскрес“ на мотив „Вічна пам'ять...“

Та якби я таки був, ради жарту, вмістив цю пісню в читанці, чи знаєте, читачу, яка рецензія була б на мої „Лани“ в „Гомоні України“?..

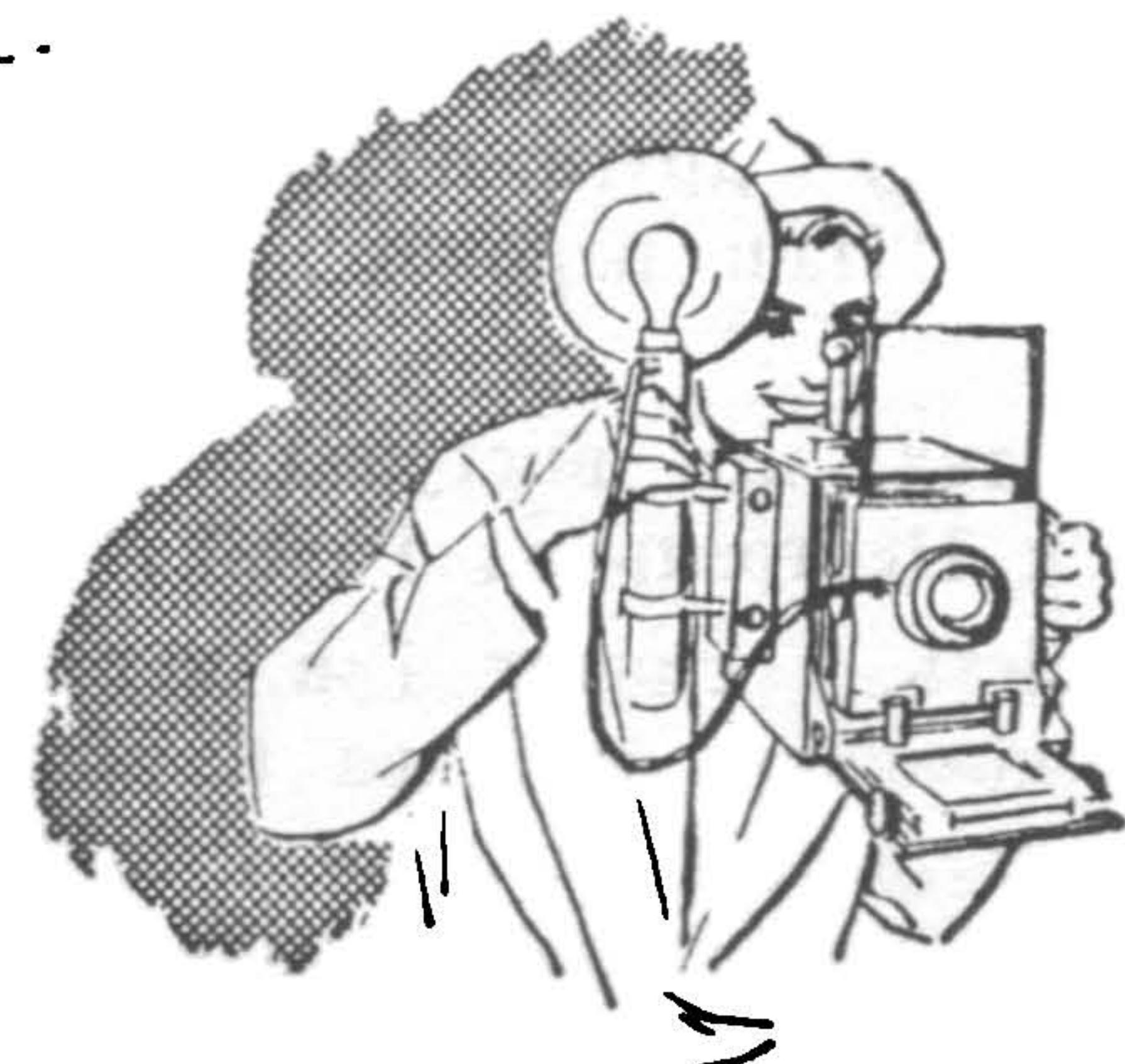
Один з діячів партії, яку представляє ця газета, у розмові зі мною сказав: „Ви, східняки, даєте перевагу чуттєвому над раціональним. Україну треба любити розумом, а не душою..“ А відси треба й відповідно читанки складати. Хай вибачать читачі за трохи „яскравий“ приклад, але мушу ж я довести, що людина тільки тоді є людиною, коли вона має і якісь риси по-зараціональному. Отже, про „раціональну любов“. Раціонально люблять Україну німці, а ще раціональніше — росіяни. Коли цього мало, то скажу, що на мою скромну думку мусить бути різниця в любові до Ук-

раїни чи матері і в любові, скажемо, до свині, яку ми любимо тільки раціонально, передбачаючи, яка запашна колись ковбаса буде з неї. Чи ви цієї різниці, мої шановні критики, не розумієте?..

Цей раціоналізм і гола патріотичність („за гаслами й кличами“) часто доходить до абсурду. Недавно я мав такий випадок у своїй школі: одній з найкращих моїх учениць, дуже здібній декляматорці, я даю на Шевченківський концерт вірш „І золотої й дорогої“, один з найкращих Шевченкових творів. Через пару днів дитина мені заявляє, що того вірша вона не хоче, бо „мама казала, що на Шевченкове свято треба говорити лише патріотичні вірші“. Ледве стримуючись, я говорю їй: „Скажи мамі, що всі Шевченкові вірші

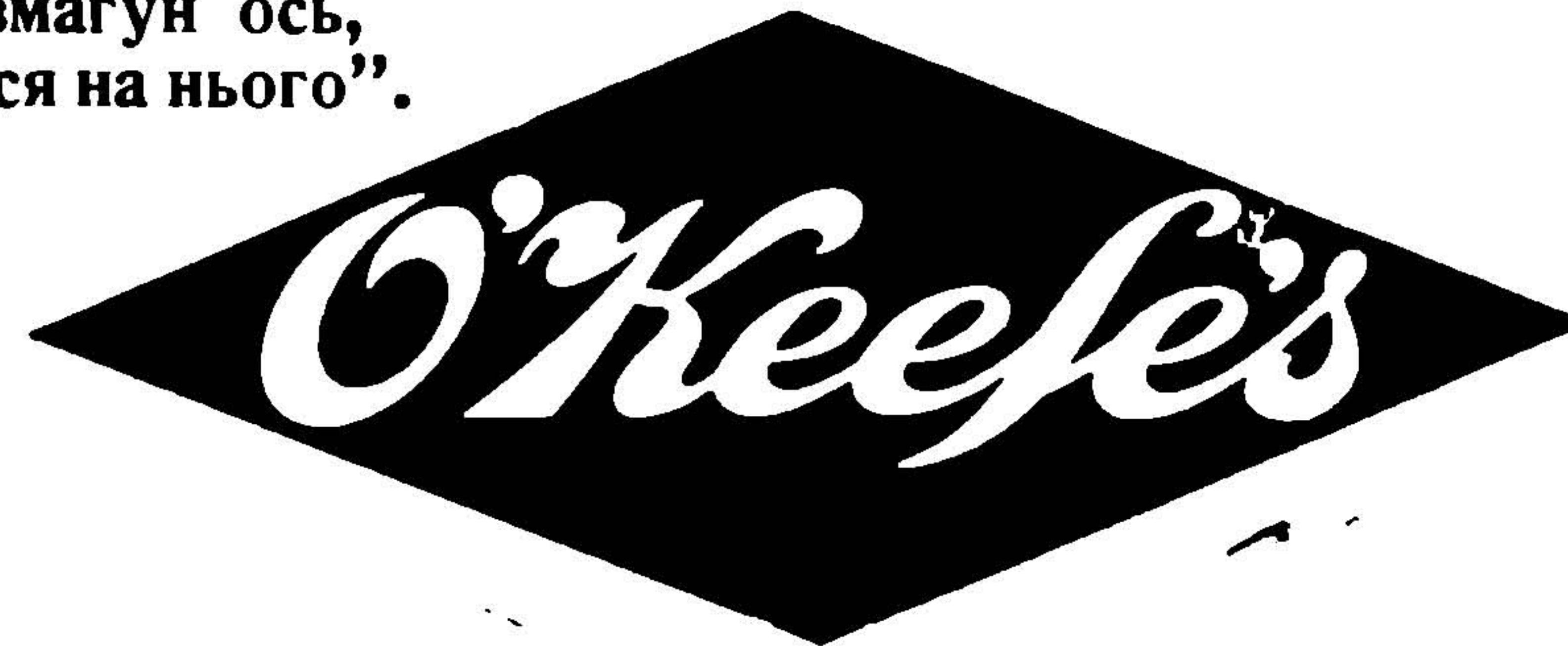

“ХВИЛЮЮЧИЙ МОМЕНТ” НАТ ТУРОВСЬКИЙ

“Цей момент дужань, схоплений
мною показує, чому ці змагання
відвідує так багато людей. На
груди змагуна, поваленого на
землю скаче один з ногами,
а замаскований змагун ось,
ось теж звалиться на нього”.

O'KEEFE'S BREWING
COMPANY LIMITED

патріотичні". „Так, — м'яється дитина, — але мама...“ Щоб уникнути цього згубного для дитини антипедагогічного конфлікту в трикутнику батьки — дитина — учитель, я поступаюсь і кажу, що вона може взяти того вірша, якого хоче мама...

Ось, мої любі критики, до чого доводить виховання „за гаслами й кличами“, виховання на засаді, що „Коломия є гарне місто“, бо „в ньому є ратуш і ринок“. Воно доводить до „поклонів двом Тарасам: Чупринці й Шевченкові“ (як безплатний додаток!) і до фактичної цензури Шевченкових творів — розподілу їх на патріотичні (дозволені до вжитку!) й непатріотичні (недозволені до вжитку!).

Саме це також дає змогу одному професорові, який ніби стоїть аж на занадто „християнських засадах“, закликати (та ще в англомовному виданні) американців перші атомові бомби скинути на Кривий Ріг і Донбас, а не на нашого ворога, бо його „раціональна“, як і ваша, любов до України каже, що це принесе перемогу... американцям, звичайно. Ви чогось того не помітили й не критикували.

Цей же самий „раціоналізм“ спричинився й до того, що делегація УКК домагалась всіма силами схиляти Національну Раду приступити до Комітету Визволення Народів Росії, що в разі успіху тієї делегації спричинилося б до найбільшої нашої поразки за останнє століття, звівши нанівець усю нашу боротьбу, починаючи не тільки від 1917 р., а й від Шевченка.

Звичайно, що я протиставлю цьому всьому інший принцип: я говорю словами Шевченка: „Свою Україну любіть!“ То нічого, що цей заклик відновив Сосюру — він від того не програв.

І це те нове, що я намагаюся протиставити вам і вашій системі виховання, що не могло не викликати такої гострої вашої реакції.

І мені здається, що ви, обстоюючи незаміність Матвійчукових читанок, робите непоправну шкоду нашій громадськості й собі, бо виховуючи свою молодь і далі на засаді грубого раціоналізму й кличівства, на калабанному патріотизмі („Коломия є...“ і т. д.), ви й далі відчуватимете брак людей, особливо тоді, коли вам прийдеться „відновляти“, крім СУМ-у й СВУ, ще

Якщо маєте зацікавлення до проблем української політики чи літератури — читайте і передплачуйте часопис

СУЧАСНА УКРАЇНА

Річна передплата: \$3.90; піврічна \$1.95.

Теж можна замовляти:

Військово-політичний журнал, що його видає Місія УПА

ДО ЗБРОЇ

Ціна одного примірника — 50 центів.

Нові книжки з дій УПА

Степан Хрін: КРІЗЬ СМІХ ЗАЛІЗА

(спогади з УПА, 1944-1945) \$1.50

Степан Хрін: ЗИМОЮ В БУНКУРІ, спогади-хроніка 1.50

Нові книжки:

В. Малий: СЕЛО МАЛА КОРУЛЬКА

(з матеріалів ДОБРУС-у) 0.20

Л. Полтава: У ВІШНЕВІЙ КРАЇНІ (новелі) 0.20

Ю. Шерех, Д. Кислиця: ГРАМАТИКА

УКР. МОВИ 0.30

О. Шило: СОВЕТСЬКІ АНЕКДОТИ 0.15

Замовлення слати на адресу:

O. I. Eliashevsky, 118 Medland St., Toronto 9, Ont.

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1953.

й Кирило-Методіївців, і РУП, і Петлюру і взагалі всю Україну... Ваші люди й далі будуть бессилі на створення не тільки оригінальної пісні про УПА, будучи здібними лише на грубий плагіят, а й на створення якоїсь нової організації. Вам і далі в таких випадках доведеться полювати за якимись „заявалящими східяками“, які вам нічого не створять, а лише „відновлять“ якесь чергове СВУ.

Тому я вважаю, що реформа наших шкільних підручників невідкладна. Звичайно, мої читанки мають безліч недоліків, вони не є ідеалом, але вони роблять початок цієї невідкладної роботи. І коли б ви були подбали скликати якусь нараду, щоб обговорити їх, порадити мені, то я тоді вас, може, любив би більше, ніж тепер...

І ще одне: помилтися той, хто закине мені ворожість до УПА, на підставі, що я на прикладі пісні „Ой там попід лісом“ розкрив фальшивість і дешевизну штучного „епосу УПА“. Ні, я УПА люблю і бороню її від такої її „прислуги“. Так само помилтися той, що вважатиме мене упередженим до галичан: я сьогодні переконаний, що коломийські патріоти серед галичан уже є анахронізмом і лишилися вони лише в „Гомоні України“ і в тому середовищі, яке ця газета представляє. І це не голословна моя заява, бо численні рецензії на „Лани“ цілком стверджують це.

Отже, як висновок можна сказати: доба примітивізму й неписьменності в шкільній ділянці вже скінчилася. Намагаючись затримати цей примітивізм, мої шановні опоненти з „Гомону України“ уподібнюються до мудреця, що весною намагався закрити траву шапкою, щоб затримати прихід весни.

УКРАЇНСЬКІ ДРАМАТИЧНІ ТЕАТРИ В УКРАЇНІ

Київський Академічний Театр ім. Франка переживає останнім часом велику кризу.

На цю тему була поміщена велика стаття Сивенка у часописі „Радянське мистецтво“ під називою „Без творчої перспективи“, де він за головну хибу театру вважає відсутність у ньому творів молодих драматургів на сучасні теми. Сивенко наводить приклади, що деякі п'єси попадали до рук дирекції театру, але вона навмисне роками тримала ці п'єси у своїх течках і не брала їх до репертуару театру. Натомість заплянували на сезон 1953 р. такі речі як „Анна Кареніна“ Л. Толстого, „Угрюм-Река“ Шішкова, „Рюі-Блаз“ В. Гюго, або беруть ті п'єси, які були вже показані на московських сценах.

Він ще зазначає, що Гнат Юра та директор Малютенко не допускають молодих артистів до відповідальної праці і звалюють на них усі небачі репертуарного й фінансового характеру.

У наслідок цього, театр переживає велику ідейну кризу, а вистави проходять при порожніх залях.

Причини кризи в театрі ім. Франка, директор Малютенко пояснює так: дуже погана праця театральних кас, висока ціна квитків та нікудишня реклама.

Автор статті закликає Комітет у Справах Мистецтв вжити негайних заходів у ліквідації кризи театру, та пропонує зняти з посади директора Малютенка й призначити іншого.

Але чи це поможет?.. Справа в тім, що мистецтво вимагає волі, якої там не було й нема.

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

Вш. пан П. К-к, Тимбервіл, Ва., США. Пишете, що вдарило Вас „у ніс“ оголошення на передплату „Сучасної України“ й „До зброй“. Ничого не зробим — коли ми беремо оголошення від різних чужих фірм, то як сміємо відмовити українцям? Але Ви помиляєтесь — там адреса є, але представника на Канаду. Воно, звичайно, платне, хоч і не дуже... Звичайно, що те середовище „Н. Д.“ не дуже то долюблює, але то їх справа. Ми стоїмо таки на засаді, що можна й треба сперечатись, вяснювати правду, але будувати китайський мур між українцями не слід.

Вельмиповажаний Пане Редактор!

Сталіть свої невтомні сили, не вгинайтесь, бо поки що нігде не прочитаєш таких цікавих і цінних праць, як у „Н. Д.“

Дуже шкодую, що не можу приєднати Вам передплатників, бо живу серед англійців.

М. Стаків, Лянгстаф, Онт.

Дякуємо за побажання й увагу до нашої праці! Тримаємось тільки завдяки підтримці наших читачів. Щодо повідомлень про термін пе-

редплати, то поруч з Вашим прізвищем на адресі стоїть число, — це останнє число журналу, яке у Вас заплачено. От у Вас стоїть ч. 50, а це ч. 40, отже, коли одержите ч. 50, то значить, треба відновляти вже. Число журналу стоїть на першій сторінці обкладинки з правого боку (під словом — місячник).

Редакція

Вельмишановний Пане Волиняк!

Я Вас зовсім не знаю, але вірю у Вашу здібність. Ви безперечно можете організувати й видавати газету, хоч би невеличку, але щоденну. Чи не сором нам усім, у т. ч. Й Вам, що ми не маємо в Канаді досі газети? Ви скажете, що це неправда, але хоч газет є досить, але вони всі разом не варти й вартості паперу, бо на ньому друкуються одні подяки... Славко дякує Владкові, а ви... читайте. Щось таке, як в СРСР — там хвалили Іосипа, а тут весілля та подяки й більш нічого. А коли й напишути, то якусь жуйку. Зробіть газету хоч таку, як Ви видавали в Австрії, але тільки щоденну, бо на тижневу шкода й часу тратити.

В. Кривуша, Торонто.

Погоджуєсь з Вами, що незалежна щоденна газета в Канаді (та

вона фактично була б єдиною на весь світ) нам треба. Щодо сорому, то я на себе прийняти не можу, бо є приказка, що „винце голови не підскочиш“, себто, не маючи грошей нічого не зробиш. А на газету, — для того, щоб вона була справді газетою, а не голосником якоїсь групи чи групки, — треба кілька тисяч. Щоденну газету можна ви-

ц. 7 із серії...

Calvert's CANADIAN NOTEBOOK

Це одна з чергових серій статей для нових канадійців.

БАНКОВА СИСТЕМА

Канада має десять charterованих банків з понад 3-ма тисячами відділів у містах, містечках і селах по цілій Канаді. Кожний з Вас може відкрити щадностійкий рахунок (сервінг екавіт), з якого кожної хвилини можна вибирати гроші. Гроші вкладені в банк опроцентовані і процент додається до суми періодично. Біжучі рахунки не опроцентовані і їх вживается головно для підприємців для полегшення виплатень і для безпеки виплат з обороту за продані товари. Спільні рахунки для двох чи більше осіб, особливо вигідні для чоловіка й жінки, при чому тільки один з них має можливість вкладати й вибирати гроші в неприсутності іншого.

Банк може передавувати гроші з однієї частини Канади до іншої, як теж до будьякої країни в світі за незначною оплатою. Видаються теж т. зв. подорожні чеки, які можна розмінювати в готелях, залізничних станціях, банках і більших склепах будь де в Канаді без потреби возити з собою більшу кількість готівки в часі подорожування.

Банк може теж винайтити за безпечні скритки за малою оплатою. Їх можна використовувати для зберегання вартісних паперів чи біжутерії. Управителі банків і службовці радо готові кожному допомогти і подати вказівки в різних фінансових справах і у всіх більших центрах банки мають персонал, що говорить більшістю європейських мов.

Ваші коментарі й побажання будуть використані в наступних статтях і будуть переслані до Калверт компанії редакцією цього журналу.

Наступний місяць — освіта.

Calvert DISTILLERS LTD.
AMHERSTBURG, ONTARIO

НЕ ПОСИЛАЙТЕ ЛІКІВ ДО ЕВРОПИ

поки не напишете по наш новий цінник. Пишіть за новим нашим цінником на 1953 рік, який вже готовий.

Наші ціни є далеко нижчі від усіх інших в Канаді!

RIMIFON — \$2.10 за 100.

STREPTOMYCIN — 50 ц. за грам

Посилаємо з Європи до всіх країн світу а навіть до країн поза залізну заслону. Поштові кошти вчислено.

STARKMAN CHEMISTS

163 Bloor St. West

Toronto, Ont.

давати і успіх її був би забезпечений, в тому я не маю жодного сумніву, але треба буде перетривати байдужість громадянства і явне та тайне поборювання існуючих газет і організацій, які за кожною з них стоять. Малої газети видавати тут неможливо, треба видавати її на чотири сторінки звичайного формату. Для того треба не тільки кошти (бодай на півроку існування її), а ще й співробітників, а справжніх газетних працівників у нас майже нема. Останнє осилити б можна, набравши здібних молодих людей, з яких поступово виробилися б фахівці. Крім того газети в Торонто видавати ще не можна, бо **нема незалежної друкарні**, у якій би можна друкувати все, що хоче редактор. Без цієї можливості (воля слова й друку) ніяка нова газета нам непотрібна, бо вона буде такою, яких ми маємо й так багато.

Я належу до людей, які не починають справи, не маючи певності в своїх силах, отже, не можу за цю справу тепер братися, бо для цього треба кілька тисяч долярів, пару чесніх, працьовитих, терплячих і здібних людей. Тоді можна було б розпочати видання і витримати конкуренцію з усіма тижневиками й щоденниками на цілому континенті.

Може хтось ту справу й урухомить...
П. Волиняк

Вельмишановний Пане Редакторе!
“...Не забувайте, що сьогодні ми

HOLLAND HERRING FISHERIES ASSOCIATION

ROOM 711, TERMINAL BUILDING
TORONTO, ONTARIO

живемо у атомовім віці і ті пушкінські реалістичні школи, в яких вчаться підсоветські пійти (лозунг: Після просто і понятно) аж ніяк не задовольняють смаку більшменш думаючого читача. Не думаю, що їхні наслідувачі тут на еміграції, повторюючи заявлениі трафарети в поезії, могли б щось нового сказати. Дімою аж ніяк не тішиться, бо вона не тільки не має свого голосу, а ще й не вийшла з примітивного наслідування тичин, рильських та різних сосюр. (Тінь там тоне, тінь там десь. П. Тичина). ...В'яну, в'яну, в'я... Вихваляти Діму це так само як бренькати на балалайці і не розуміти зовсім бандури.

З Вами згоджується, що мої вірші це страшенно нудота. Вони ніяк не підходять під той смак поезії, який Ви звикли читати. Спробуйте ці нудні речі прочитати два, три рази, відкладаючи їх на бік. Потім мені напишете про наслідки.“

Юрій Буряківець, Трентон, США.
Вельмишановний Пане Буряківець!

Передруковуючи Вашого листа точно так, як Ви його написали, я

THIS HANDBOOK FOR AMBITIOUS MEN

FREE!

**Have you had
your copy?**

150 pages of guidance to best-paid positions. Up-to-the-minute information for men who want to climb to the top. Tells how to get promotion, security and better pay through home study courses. This handbook "Engineering Opportunities" is free and entirely without obligation. Send the coupon. Make this your big year! Describes over ninety courses including :

Mechanical Eng.	Automobile
Aeronautical	A.M.I. Mech.E.
Television	A.F.R.A.E.S.
Building	A.M.I.C.E.
Electrical	B.S. (Pure Science)
Radio	

- SEND COUPON TODAY --

Canadian Institute of Science and Technology Limited, 000 Garden Building, 263 Adelaide Street West, Toronto,
Please forward free of cost or obligation your handbook, "ENGINEERING OPPORTUNITIES".

Name.....

Address.....

..... Course

interested in Age

вважаю за перший свій обов'язок просити Вас простити мені за ту кривду, яку я вчинив Вам друкуючи в "Н.Д." один чи два Ваших вірші. Справді, друкуючи Ваші твори, робиться Вам велику кривду. Коли деякі інші редакції вмістили Ваші вірші тільки тому, що побачили, що я Вас почав друкувати, то моя вина ще бльша. А таких редакцій у Канаді я знаю дві.

Я був вирішив, що Ви (та й Ваші товарищи з групи „молодих“) уже вилікувались від хвороби паплюження всіх письменників і критиків, щоб хоч тим показати, що Ви живете й „творите“. У своїх виданнях і „маніфестах“ Ви не минули нікого: Шереха, Самчука, Осьмачки, Ореста, Державина, Маланюка, багатьох менших за них... В передмові до однієї Вашої збірки Ви зуміли „увіковічнити“ й мене грішного... Одним словом, Ви не минули жодного нашого робітника пера. А коли те все Вам усім світової слави таки не принесло, то Ви почали паплюжити один другого. Ще не так давно я витримав цілу навалу кореспонденції у справі взаємообвинувачень і очорнень членами Вашої групи один другого. Коли я те викинув у кіш, то Ви знайшли місце аж у Європі — там та все видрукували і Ви таки стали „славними“.

Ви знаєте, що за три роки я викинув у кіш Ваших поезій найменше три кілограми. Та на четвертому році існування журналу я вирішив (ота моя паскудна довірливість у людський розум і благородство!), що Ви, може, зрозуміли хибність свого шляху й покаялись. Ото ж і видрукував Вас... Ви знову уявили себе генієм і почали зневажати всіх і все.

Це заставляє мене накласти на Вас ще одну покуту: отже до року я не відкрию жодного Вашого листа. А через рік побачимо: порозуміншаєте, то добре, а ні. то що я зроблю?..

Ваше ж лебединня про „атомовий вік“ і „атомову посію“ нагадує мені електричний вік і „електричну поезію“. Тут я собі пригадав Михайла Семенка (тільки не подумайте, що я Вас з ним порівнюю! Він був таки талановитий і він просто на крині брав „електричний вік“ і дитяче Ленінове гасло „Кооперація + електрифікація - соціалізм“), але все таки він був написав вірша, у якому запевняв, що в наш „електричний вік“ —

Електролямпою кобилі
Робитимем лошата Ми!...

Я не знаю, що в „атомовий вік“ збираєтесь робити „атомлямпою“ Ви (хіба ослів, бо коняча проблема, як бачите, уже розв'язана ще в „електричний вік“), але бачу що вірша путящого „атомлямпою“ не напишете.

Хай вибачать читачі за ці, може, яскраві цитати, але твердження що людина в „атомовий вік“ перестає бути людиною, а поезія поезією таки занадто сміливе.

Радите мені читати Ваші вірші по „два, три рази“. Дякую. Але знайте, що я поки викину в кіш рукопис, то читаю часом його десять разів: все хочу знайти в ньому хоч натяк на здібність і оригінальність (бодай в потенції) і якесь виправдання на оприлюднення його.

А про „тичин, рильських та різних сосюр“, яких Ви так зневажливо повилипсували з малих літер (та їх про Діму також, якої я не вихваляв, а намагався довести, що вона таки поетка), — не хочу з Вами говорити.

Отже, до побачення, найменше за рік!

Щиро бажаючий успіхів
П. Волиняк.

Вш. Пан Д. Дубенко, Нью Йорк.
Питаете, як сталося що в епіграфі до статті Юр. Семенка „пам'яті Михайла Пронченка“ („Нові Дні“ ч. 39) написано, що М. Пронченка розстріляно в 1943 р., а в тексті статті пишеться, що його розстріляно в квітні 1942 р. Хочете знати, яка дата правильна.

Правильна дата розстрілу визначного українського поета, довголітнього в'язня радянських тюрем і концтаборів Михайла Пронченка німецькими окупантами — **квітень 1942 року**. У повісті Ів. Багряного

„Розгром“, вірніше в присвяті цієї повісті, справді написано — “в 1943 році“. Припускаємо, що то друкарська помилка, бо є тут сотні людей, які можуть ствердити, що цей розстріл відбувся таки в 1942 р.

Деякі наші читачі приписали редакційний некролог „Помер Володимир Трач-Блавацький“ і нотатку-розвідку „В пантеоні театральних мистців“ („Нові Дні“ ч. 37, стор. 23) перу В. Ревуцького, якому належить лише нотатка-розвідка „В пантеоні театральних мистців“.

Другу статтю проф. Ю. Шереха „Що ж таке зрештою українська наука“ з технічних причин (перевантаженість числа спеціальними матеріалами) вмістимо у червневому числі.

Редакція

З НОВИХ ВИДАНЬ

Афнер Григорій, ЗА ЛЬВІВ, повість із визвольних змагань, стор. 227, наклад автора, Париж, 1952.

Лобода Іван, ВОНИ ПРИЙШЛИ ЗНОВУ, роман з часів фінляндсько-більшовицької війни, з портретом автора й з передмовою видавництва, стор. 133, обкладинка (двокольорова) М. Левицького, видання Клубу Приятелів Української Книжки, видавець Іван Тиктор, Винніпег, Канада, 1953.

Завадович Роман, СОЙКА - ШТУКАРКА, та інші оповідання з природи для дітей і молоді, двокольорова обкладинка й ілюстрації П. Холодного, стор. 52+4, видання Юрія Тищенка, наклад — 3.000, ціна — 1.00. Нью Йорк, 1953.

Полтава Леонід, УКРАЇНСЬКІ БАЛЯДИ, третя збірка поезій, обкладинка (двокольорова) проф. Р. Лісовського, портрет автора роботи А. Сологуба, стор. 57+7, наклад — 1.500, видавництво “Українець”, Париж, 1953.

Митрополит Іларіон, ПОДІЛ ЄДИНОЇ ХРИСТОВОЇ ЦЕРКВІ І ПЕРШІ СПРОБИ ПОЄДНАННЯ її, історично-канонічна монографія, стор. 384, видання Української Греко-Православної церкви в Канаді, Винніпег, Канада, 1952.

Савицька Іванна, СЕРЦЕ, збірка декламацій для дітей на день матері й інші урочистості в році, обкладинка, заставки й кінцівки М. Морачевської, стор. 26+6, ціна — \$0.70, видавництво „Америка“, Філадельфія, США, 1953.

ЛОГОС, богословський квартальник, том III, книжка 4 (жовтень-грудень 1952), стор. 241-316, + Гомілетичний додаток на 16 стор., видання oo. Редемптористів, Ватерфорд, Онт., Канада.

Нововірський Нестор, ВСТУП ДО СТУДІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І КУЛЬТУРИ, частина I — стор. 48 + бібліографія, ч. 2 — стор. 88 + бібліографія, циклостилеве видання, видавництво (??...), Нью Йорк, 1949. Підручник написано по-англійськи.

Панас Хуртовина, ПІД НЕБОМ ВОЛИНІ (воєнні спомини християнина), стор. 204, Винніпег, 1953 р. Видання?.. (мабуть авторове).

НАША КУЛЬТУРА, місячник, ч. 7 (184), травень 1953 р., стор. 38, Винніпег, Канада.

РОЗБУДОВА ДЕРЖАВИ, бюлєтень „Зарева“, квартальник, перший квартал 1953, стор. 32+4, Монреаль, Канада.

СМОЛОСКИП, журнал української молоді, місячник, квітень 1953, ч. 4/28, стор. 8, Париж. У цьому числі вміщено витяг з стенограми процесу СВУ в Харкові — зізнання голови СУМ-у (але справжнього, а не відновленого!) Миколи Павлушкива, що заслуговує на увагу всіх, хто цікавиться нашою боротьбою за своє визволення.

380-РІЧЧЯ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ ДРУКАРНІ У ЛЬВОВІ

Цього року минає 380 років з дня заснування першодрукарем Іваном Федоровим друкарні у Львові (першої друкарні в Україні). Видана ним згодом перша в Україні друкована книга „Апостол“ зберігається зараз, як цінний історичний документ у кабінеті стародруків і рідкісних книг Львівської бібліотеки Академії наук УРСР.

380-річчя з дня заснування першої друкарні у Львові широко відзначає громадськість міста. В поліграфічному інституті, який носить ім'я нашого першодрукаря Івана Федорова, у Львівській бібліотеці Академії наук УРСР відкрилися виставки, присвячені цій даті.

ТИЖДЕНЬ ДИТЯЧОЇ КНИГИ

У Києві під час весняних шкільних канікул успішно

пройшов Тиждень дитячої книги. На численних дитячих ранках і вечорах учні зустрілися з письменниками Ю. Збанацьким, А. Шияном, М. Познанською, М. Пригарою, Б. Чалим, В. Бичком, О. Ющенком, Г. Бойком, В. Ткаченком та ін.

Перед дітьми виступали артисти столиці, хорові і танцювальні колективи, демонструвалися нові кінофільми.

АЛЬМАНАХ “ВОГНІ КАХОВКИ”

У видавництві “Радянський письменник”, вийшов літературно-художній альманах, “Вогні Каходвки”.

Понад 40 українських письменників виступили в альманасі з творами, присвяченими великій будові на Дніпрі, серед них — М. Рильський, П. Вороною, М. Нагнібіда, М. Стельмах, В. Сосюра, Ю. Збанацький, В. Швець, О. Ющенко, І. Вирган та інші.

НОВІ ДНІ, ТРАВЕНЬ, 1953.

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖЕРТВУВАЛИ:

Г. Гриневич, Сан Франциско, США	1.00
В. Дубина, Чікаго, США	1.00
Б. Мазепа, Едмонтон, Канада	1.00
М. Крайник, Торонто	1.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

М. Дербуш, Міннеаполіс, США	5
В. Дубина, Чікаго, США	1
М. Смік, Амбрідж, На, США	2
Т. Коба, Віндзор, Канада	1
Ф. Бойко, Торонто, Канада	1
В. Лихитченко, Торонто, Канада	1
О. Скои, Кітченер, Онт., Канада	1

О. Симиренко, Оак Тересе, Мін., США	1
-------------------------------------	---

Ю. Вітковицький, Вінніпег	1
---------------------------	---

В. Кревсун, Цетройт, США	1
--------------------------	---

Сердечно дякуємо всім тим, що помагають розбудовувати журнал. Просимо всіх наших читачів наслідувати цей приклад. Ще є багато можливості для цього — є багато людей, які взагалі не бачили "Нових Днів" і коли їм показати журнал і поговорити, то можна здобути ще тисячі передплатників.

УВАГА, ЧИТАЧІ В АНГЛІї!

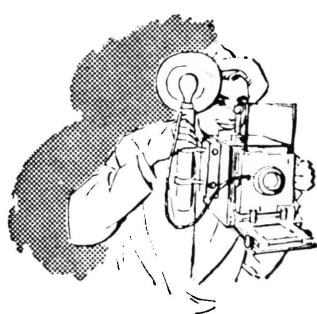
У нашого представника Т. Селігера крім журналу можна набувати також і всі наші видання.

Baseball Spring Training

“ЖОДНОЇ СУПЕРЕЧКИ”

НАТ ТУРОВСЬКИЙ

“Грач може сперечатися, але слово судді вирішує. Нема суперечки між грачем і суддею в моменті, що показаний на малюнку. Одним словом, опередив м'яча на цілу милю!”

O'KEEFE'S BREWING
COMPANY LIMITED

НАЙКРАЩІ РЕЧІ І ПО НАЙНИЖЧИХ ЦІНАХ КУПІТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

G. Luk's Electrical Appliance Company

Маємо великий вибір електричних та газових кухонь (Мофет стов),
холодильників, пральних машин, машин до чищення підлог та кили-
мів, радіоапаратів, диванів (честерфілди), п'яно-акордіоні та інше.

ГАРАНТУЄМО: НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ГАРНУ ОБСЛУГУ
ТА ДОБРУ ЯКІСТЬ КУПЛЕНИХ У НАС РЕЧЕЙ.

797-799 DUNDAS ST. W. TORONTO, ONT.

— Телефон: WA 9228

КУПУЙТЕ!

ПРОДАВАЙТЕ!

Доми, підприємства і всякі інші нерухомості
за посередництвом найбільшого в Онтаріо
українського бюро посередництва

R. TESLIA — Real Estate

Бюро в Торонті:

1. 863 Bloor Str. W.

Tel. KE. 9459

2. 575 Queen Str. W.

Tel. WA. 2646

Бюро в Гамільтоні:

1294 King Str. East,
(Rіг Майн)

Tel. 93559

Проводимо асекурацію від вогню, асекура-
цію авт тощо.

Обслуга чесна, скора, фахова!

НАЙКРАЩА НАГОДА
В ТОРОНТО ЗРОБИТИ ЗАКУП
ВАРТІСНИХ ФУТЕР.

Не тримаємо футер на другий
 сезон... Ось ціни на цій випро-
 дажі. Користайте з цих знижок!

WERE NOW

FUR JACKETS \$ 99.00 \$ 49.00

Russian SQUIRREL CAPES 175.00 79.00

ELECTRIC SEAL (Dyed Rabbit) 189.00 95.00

GREY PERSIAN LAMB (Sides) 249.00 125.00

BROWN PERSIAN LAMB (Paws) 299.00 149.00

MOUTON (Processed Lamb) 269.00 135.00

RACCOON (Blended) 349.00 175.00

MUSKRAT (Blended) 395.00 195.00

PERSIAN LAMB (Dyed Black) 450.00 225.00

Reliable Fur Co.
MANUFACTURING
FURRIERS
568 Queen W. WA. 2341
(at Bathurst)

ГАРНІ Й ДОБРІ РЕЧІ ПО НАЙМЕНШИХ ЦІНАХ КУПІТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

Royce Radio Furniture & Co.

ВЛАСНИК: ЛЕВ ДОПТА

Маємо великий вибір меблів, радіоприймачів, електричних та газових кухонь, холо-
дильників, пральних машин та інших господарських речей.

МИ ВАМ ПРОПОНОУЄМО: ЯКІСНІ РЕЧІ, НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ЧЕМНУ
ОБСЛУГУ.

Наша адреса:

1529 Dupont St. Toronto, Ont.

Телефон: LL 0175

NOV 20 1968